

HENDRIKSON & KO

maves

KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programm

06.05.2022

Sisukord

Lühendid ja mõisted	4
1 Sissejuhatus	5
2 KEVADe lühikirjeldus.....	7
3 Mõju hindamise ulatus.....	10
4 Keskkonnavaldkonna hetkeolukord	11
4.1 Elurikkuse valdkond	11
4.2 Kliimapoliitika valdkond	12
4.3 Ringmajanduse valdkond	15
4.4 Jäätmekäitluse korraldamise tegevussuund.....	17
4.5 Maavarade kestliku uurimise, kasutamise ja kaitse korraldamise tegevussuund	19
4.6 Välisõhu kaitse tegevussuund.....	22
4.7 Kiirgusohutuse tagamise tegevussuund	24
4.8 Vee kaitse tagamise ning kasutuse korraldamise tegevussuund	25
4.9 Merekeskkonna kaitse tagamise ning kasutuse korraldamise tegevussuund.....	27
4.10 Metsanduse korraldamise tegevussuund.....	30
4.11 Maatoimingute korraldamise tegevussuund	31
4.12 Ruumiandmete tagamise tegevussuund	31
4.13 Keskkonnakorralduse, keskkonnalubade, sh tööstusheite ja keskkonnatasude, tegevussuund.....	33
4.14 Keskkonnateadlikkuse kujundamise tegevussuund	35
4.15 Keskkonnahariduse tegevussuund.....	36
4.16 Ilmainfo tagamise tegevussuund.....	37
5 KEVADe seos muude strateegiliste planeerimisdokumentidega	40
5.1 Haridus- ja Teadusministeerium	40
5.2 Justiitsministeerium.....	41
5.3 Kaitseministeerium	42
5.4 Kultuuriministeerium	43
5.5 Maaeluministeerium	43
5.6 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.....	45
5.7 Rahandusministeerium	47
5.8 Siseministeerium	50

5.9	Sotsiaalministeerium.....	50
5.10	Välisministeerium.....	51
6	Eeldatavalt kaasnev oluline mõju	52
7	Hindamisel kasutatav metoodika.....	54
8	Isikud ja asutused, keda kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle dokumendi vastu.....	57
8.1	Asjaomased asutused.....	57
8.2	Muud huvitatud osapooled	57
9	Mõju hindamise ja selle tulemuste avalikustamise ajakava	58
10	Strateegilise planeerimisdokumendi koostaja ja KSH eksperdirühm.....	60
10.1	Strateegilise planeerimisdokumendi koostaja.....	60
10.2	Ekspertide rühm.....	60
11	Asjaomaste asutuste esitatud seisukohad	62
12	Programmi avalikustamine	63
13	LISAD	64
	Lisa 1. KEVAD 2030 koostamise ettepanek	64
	Lisa 2. KEVAD 2030 mõjude määratlemise kontrollküsimustik.....	64
	Lisa 3. KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi avalikule väljapanekule kaasatavad isikud ja asutused.....	64
	Lisa 4. KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi kohta esitatud asjaomaste asutuste seisukohad ja vastused neile ...	64
	Lisa 5. KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi avalikustamisel esitatud ettepanekud ja vastused neile; programmi avaliku arutelu protokoll.....	64

Lühendid ja mõisted

Tabel 1 KEVAD 2030 mõjude hindamise programmis kasutatavad olulisemad lühendid ja mõisted

KEVAD	Keskkonnavaldkonna arengukava 2030 mõjude hindamise programmi koostamise aegses seisus. Arengukava kestus 2023–2030. „Keskkonnavaldkonna arengukava 2030“ koostamise ettepanek
KEVADe koostamise korraldaja	Keskkonnaministeerium, kes vastutab KEVADe koostamise eest ja kellel on KSH menetluses vastutav roll.
KeHJS	Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus. Selle alusel viiakse läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine ja hindamise menetlus. Muude oluliste mõjude hindamine on liidetud menetluse ja integreeritud strateegilise mõju hindamise programmi.
KSH	Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KeHJS 2. peatükk 2. jagu).
KSH programm	KSH aruande koostamise kava, milles selgitatakse tõenäoliselt olulised mõjud ning nende mõjude hindamise meetodika. Mõjusid hinnatakse aruande etapis. KSH programmi nõuded on sätestatud KeHJS §-s 36.
KSH aruanne	Keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemus, mis koostatakse lähtudes KSH programmist (nt olulised mõjud, meetodika). KSH aruandele kehtivad nõuded on esitatud KeHJS §-s 40.
Mõjude hindamise programm	KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise programm.
Mõjude hindamine	KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude strateegiline hindamine.
Oluline mõju	KeHJS § 2 ² kohaselt on Keskkonnamõju oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara. Strateegilisel tasandil võib oluline keskkonnamõju tekkida olukorras, kus näiteks KEVADe eesmärk või alaeesmärk ei vasta rahvusvahelisele, Euroopa Liidu või Eesti strateegilistele eesmärkidele, on nendega vastuolus või ei aita neid ellu viia (vt Petersoni jt, 2017, Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat). Sellisel juhul laiendatakse seda mõistet keskkonnapoliitika dokumentide kõrval ka teiste valdkondade arengukavadele ja strateegiatele.

1 Sissejuhatus

Keskkonnaministeeriumi esitatud valdkondliku arengukava „[Keskkonnavaldkonna arengukava 2030](#)“ (KEVAD) koostamise ettepanek Vabariigi Valitsusele kiideti heaks 11. märtsil 2021, mis algatas kõnealuse arengukava koostamise.

Seni on olnud keskkonnavaldkonna katusdokumentiks „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“ (koostatud 2007. aastal), kuid selles ei käsitleta enam kõiki keskkonnavaldkonna jaoks aktuaalseid tegevussuundi ega kaeta terviklikult kogu tulemusvaldkonda „Keskkond“. KEVAD hakkab kehtivat keskkonnastrateegiat asendama. Lisaks on mitmed kitsama valdkonna strateegilised dokumendid erineva detailsusastmega ega pruugi olla kooskõlas [Vabariigi Valitsuse määruses „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“](#) esitatud nõuetega. KEVADe koostamisega integreeritakse ühte arengudokumenti keskkonna eri alavaldkonnad, kirjeldatakse hetkeolukorda ja suundumusi, analüüsitakse peamisi probleeme ja mõjusamaid poliitikainstrumente ning sõnastatakse iga alavaldkonna eesmärgid ja mõõdikud aastaks 2030. Seeläbi korrastatakse keskne strateegilise planeerimise vaade keskkonnavaldkonnas. KEVAD koos „Metsanduse arengukavaga aastani 2030“ on osa riigi strateegilise planeerimise süsteemi korrastamisest, mille käigus viiakse tulemusvaldkonna „Keskkond“ juhtimine üle kahele valdkondlikule arengukavale.

Keskkonnaministeerium algatas „Keskkonnavaldkonna arengukava 2030“ KSH 25.03.2021 ministri käskkirjaga nr 1-2/21/164 [KeHJS](#) § 33 lõike 1 punkti 1 ja § 35 lõigete 1, 2 ja 5 alusel ning kooskõlas Vabariigi Valitsuse 11. märtsi 2021 istungi protokollilise otsusega koostada „Keskkonnavaldkonna arengukava 2030“ ja Vabariigi Valitsuse 10.12.2009 määruse nr 186 „[Keskkonnaministeeriumi põhimäärus](#)“ §-ga 11.

Lähtuvalt [KeHJS](#) §-st 31¹ on KSH eesmärk:

- arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel;
- tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse;
- edendada säästvat arengut.

Välja kujunenud praktikas on KSH ülesanne keskenduda looduskeskkonnale avalduvale mõjule ja looduskeskkonna poolt avalduvale mõjule. Seda põhimõtet kinnitab ka [KSH käsiraamat](#).

Kuna KEVADe mõju on vaja hinnata laiapõhjaliselt, tehakse lisaks KSHle sama protsessi käigus ka muude oluliste mõjude strateegiline hindamine. Muud mõjud hõlmavad lisaks eeltoodule kultuurilisi, majanduslikke, sotsiaalseid aspekte. Kõigi oluliste mõjude hindamine toimub ühe tervikliku hindamisena.

Seetõttu lähtub mõjude hindamise programm lisaks [KeHJSs](#) sätestatud nõuetele ka Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei koostatud [mõjude hindamise meetodika](#) kontrollküsimustikust (mis katab kogu asjakohaste mõjude spektri).

Käesolevas etapis koostatakse üksnes mõjude hindamise programm (käesolev dokument), mille eesmärk on kaardistada eeldatavalt olulised mõjud ja kirjeldada hindamisel kasutatavat hindamismetoodikat. Järgmises, aruande etapis tuvastatakse mõju suurus, ulatus, kestus ja muud parameetrid ning vajaduse korral töötatakse välja leevendusmeetmed.

Keskkonnavaldkonna arengukava aastani 2030 keskkonnamõju ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise programm koostatakse ühtse dokumendina.

2 KEVADe lühikirjeldus

Tulenevalt rahvusvaheliste konventsioonidega liitumisest ja Euroopa Liidu (EL) direktiividest on kohustuslik ning neis sätestatud nõuete täitmiseks on vaja koostada mitu Keskkonnaministeriumi valitsemisala strateegilist arengudokumenti, nagu näiteks riigi jäätmekava, looduskaitse arengukava, veemajanduskavad, üleujutustega seotud riskide maandamiskava, nitraaditundliku ala tegevuskava ja Eesti merestrategie meetmekava. **Keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD)** koostamisega integreeritakse erinevad keskkonnavaldkonnas seni kehtinud ja koostatavad strateegilised dokumendid üheks tervikuks, et ühest küljest täita erinevate väliskohustuste sisu- ja vorminõudeid, kuid omada seejuures riigisiselt ka kesket vaadet keskkonnavaldkonnale tervikuna. KEVADe koostamine on seega osa riigi strateegilise planeerimise süsteemi korrastamisest, mille eesmärk on tulemusvaldkonna juhtimine reeglina ühe strateegilise arengudokumendiga ning mis on aluseks tegevuspõhisele eelarvestamisele. KEVAD hakkab asendama „Keskkonnastrateegiat aastani 2030“, mis on seni olnud keskkonnavaldkonna katusdokument, kuid mis paraku ei käsitle enam kõiki keskkonnavaldkonna jaoks aktuaalseid tegevussuundi ehk ei kata terviklikult kogu tulemusvaldkonda „Keskkond“.

KEVADe koostamise eesmärk on kokku leppida areng, muutused ja reformid, mis on vaja lähiaastatel ellu viia, ning ootused teistele tulemusvaldkondadele. KEVADes planeeritav mõjutab erineval määral ka teisi tulemusvaldkondi ning teised tulemusvaldkonnad peavad panustama riigina ühiselt seatud keskkonnaeesmärkide ja võetud kohustuste täitmisesse. Arengukava on seotud paljude tulemusvaldkondadega, näiteks tihedamalt „Energeetika“, „Transport“, „Tervis“, „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“, „Siseturvalisus“, „Välispoliitika“, „Tõhus riik“ ja „Infoühiskond“.

KEVADe koostamisel lähtutakse nii Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) kestliku arengu eesmärkidest, ELi eesmärkidest (näiteks [Euroopa Nõukogu maastikukonventsioon](#) ja [Elurikkuse strateegia aastani 2030](#)) kui ka üleriigilistes strateegiates (eelkõige „[Eesti 2035](#)“, „[Säästev Eesti 21](#)“, „[Kliimapolitiitika põhialused aastani 2050](#)“ ja „[Maapõuepolitiitika põhialused aastani 2050](#)“) seatud pikaajalistest sihtidest.

Kõikide „**Keskkonna**“ **tulemusvaldkonda kuuluvate alavaldkondade** arendamise **strateegiline tasand** saab käsitletud KEVADega ning selle kinnitab koos KEVADega Vabariigi Valitsus. Seega juhul, kui hiljem koostatakse keskkonnavaldkonna alavaldkondades eraldi konkreetsemaid arengudokumente, peavad need arvestama KEVADe strateegiliste vaadetega. Hilisemad detailsemad tegevuskavad kinnitatakse keskkonnaministri käskkirjaga ning need ei ole otseselt KEVADe osa (ning jäävad seega ka KEVADe mõjuhindamisest välja).

Lisaks KEVADele jääb tulemusvaldkonnas „Keskkond“ strateegilise tasandi katusdokumendina paralleelselt kehtima ka [Metsanduse arengukava aastateks 2021–2030](#) (MAK2030) (mille koostamine on käesoleva programmi koostamise hetkel eraldi protsessina käimas). KEVADe

koostamisel võetakse arvesse MAK2030st saadav tulem ning metsanduse tegevussuunda käsitletakse KEVADes sellega kooskõlas.

„[Kliimapoliitika põhialused aastani 2050](#)” ja „[Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050](#)” on katusdokumentideks muuhulgas KEVADele ja annavad sinna sisendi, kuid jäävad samuti paralleelselt kehtima (kuna on pikemaajalised dokumendid).

Lisaks mainitutele panustab Keskkonnaministeeriumi valitsemisala oma tegevusega ka tulemusvaldkonda „Põllumajandus ja kalandus”. Selles on keskseks planeerimise aluseks „[Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030](#)”, mida viiakse ellu koostöös Maaeluministeeriumiga ühisprogrammi kaudu. Seetõttu jääb kalavarude hea seisundi taastamise ja säilitamise, kalavaru säästva püügi tagamise ja harrastuskalastuse korraldamise valdkond KEVADest välja.

KEVADes käsitletavat läbivad valdkonnad on:

**elurikkus,
kliimapoliitika,
ringmajandus**

ning tegevussuunad:

**jäätmekäitluse korraldamine,
maapõueressursside kestliku uurimise, kasutamise ja kaitse korraldamine,
välisõhu kaitse,
kiirgusohutuse tagamine,
vee kaitse tagamine ja kasutuse korraldamine,
merekeskkonna kaitse tagamine ja kasutuse korraldamine,
looduse mitmekesisuse kaitse tagamine,
metsandus,
maatoimingute korraldamine,
ruumiandmete tagamine,
ilmainfo tagamine,
keskkonnakorraldus,
keskkonnateadlikkuse ja –hariduse kujundamine.**

KEVADe täpsem struktuur pole programmi koostamise hetkeks lõplikult paigas ja selgub KEVADe koostamise käigus.

KEVADes seatakse **visioon, põhimõtted, üldeesmärk ja valdkondlikud sihid, mõõdikud alg- ja sihttasemetega, peamised poliitikainstrumendid, juhtimiskorraldus ja maksumuse prognoos.**

Arengukava kestuseks on planeeritud kuni kümme aastat. Hiljemalt kolm aastat enne arengukava lõppemist tehakse põhjalikum vahehindamine, millele järgneb arengukava ajakohastamine. KEVADe kinnitamise ajaks on planeeritud veebruar 2023.

Põhjalikum teadaolev ülevaade KEVADest on leitav **lisast 1 „KEVAD 2030 koostamise ettepanek“**. KEVADe töö käigus täpsustatakse vajaduse korral tegevussuundade jaotust ja töögruppide moodustamist.

3 Mõju hindamise ulatus

KEVAD on strateegiline planeerimisdokument, mis ei plaani tegevusi asukohaspetsiifiliselt (maakond, vald, küla). Mõju hindamine lähtub hinnatava dokumendi tasandist ja jääb samasse täpsusastmesse. Mõju hinnatakse Eesti-üleselt laskumata piirkondade eripärase. Vastasel juhul oleks mõju hindajad sunnitud täpsustama KEVADet või looma eeldusi, mida KEVAD oma strateegilisel tasandil loonud ei ole.

Mõjude hindamine käsitleb kõiki puudutatud eluvaldkondi. Selleks, et tähelepanuta ei jääks ükski potentsiaalselt oluline mõju, on programmis mõjude kaardistamiseks kasutatud Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei koostatud [mõjude hindamise metoodikas](#) esitatud kontrollküsimustikku, mis kõiki eluvaldkondi katab.

Mõju hindamine hõlmab ka hinnanguid võimaliku piiriülese mõju kohta. Samas ei ole ette näha, et kavandatav tegevus tooks endaga kaasa olulist piiriülest mõju, mis tingiks piiriülese keskkonnamõju strateegilise hindamise (sh naaberriikide kaasamise) vajaduse [KeHJS](#) § 46 mõistes. Piiriülene mõju on ohjatud rahvusvahelistest strateegilistest dokumentidest ja kokkulepetest riiklikul tasandil kinni pidamisega. KEVADet koostatakse Eesti jaoks ja peamiseks hindamise objektiks on kooskõla Eesti teiste strateegiliste kavadega ja võetud kohustustega.

Looduskeskkonna kaitset planeeriva arengukavana on KEVADel tervikuna eelduslikult positiivne mõju Natura aladele (KEVADe üks teema on looduse mitmekesisuse kaitse). Samas tuleb mõjude hindamise käigus siiski läbi viia ka Natura hindamine, lähtudes põhimõttest, et hindamise täpsusaste ja ulatus peavad olema proportsionaalsed strateegilise planeerimisdokumendi sisuga.

Mõju hindamise metoodika on täpsemalt kirjeldatud peatükis „7 Hindamisel kasutatav metoodika“.

Hindamise ajaline ulatus kattub KEVADe kestuse ulatusega. Juhul, kui nähakse KEVADe põhjustatud olulisi trende arengukava perioodi lõppemise järel, tuuakse ka need välja.

4 Keskkonnavaldkonna hetkeolukord¹

Selleks, et kaasa aidata programmi sidususele KEVADega, on olemasoleva olukorra kirjeldamisel üldjoones lähtunud programmi koostamisaegsest KEVADe teadaolevast struktuurist.

4.1 Elurikkuse valdkond²

[Elurikkuse](#) ehk bioloogilise mitmekesisuse moodustavad ökosüsteemide, liikide ja nende elupaikade ning geenide mitmekesisus. Maailmaperspektiivis on umbes 75% maismaa ökosüsteemidest ja 40% merekeskkonnast inimtegevusest oluliselt [mõjutatud](#). Enam kui saja-aastase järjepideva looduskaitse tulemusena on Eesti territooriumist umbes viiendik kaitse [all](#) (19,4% maismaast ja 18,7% territoriaalmerest koos majandusvööndiga). Range kaitse all on maismaast 11%, millest moodustavad loodusreservaadid 0,2% ja sihtkaitsevööndid [10,8%](#). Punase nimestiku järgi on Eestis soodsas seisundis 50%, ohustatud 3% ja ohulähedasi 6% liikidest, kuid umbes pool Eesti liikide registrisse kantud liikidest (30 000) on veel hindamata ning paljud hinnatud liikidest on puudulike [andmetega](#). Eestis on 60 Euroopa Liidus ohustatud elupaigatüüpi ning 100 loodusdirektiivi ([92/43/EMÜ](#)) [lisadesse](#) kantud liiki. Neist ebasoodsas seisundis on 43% elupaikadest ja 37% liikidest, kusjuures 7% liikide seisund on seni [teadmata](#). Linnudirektiivi ([2009/147/EÜ](#)) kantud Eestis pesitsevatest lindude populatsioonidest on languses [48%](#) (langeva lühiajalise populatsioonitrendiga on 36%, pikaajaline populatsioonitrend on langev 48% linnuliikidest).

Euroopa Keskkonnaagentuuri [raporti](#) kohaselt on Eesti elupaikade/-rikkuse seisund Euroopa keskmisest parem, kuid suures plaanis on Eesti trendid muude Euroopa piirkondadega sarnased. Kõige suuremad probleemkohad on **kuivendus, raied** (eelkõige [lageraie](#)), **rohumaade majandamise lakkamine, koosluste liigilise koosseisu muutumine** (sh [\(invasiivsete\) võõrliikide levik](#)), **põllumajandusreostus** ja **veekogude seisundi muutumine**. Nende tulemusel võib oluliselt väheneda Eesti elurikkus, keskkonna jätkusuutlikkus ning ökosüsteemiteenuste kvaliteet ja/või kvantiteet. Pikas perspektiivis ei ole praegune **ekspansiivne majandusmudel** jätkusuutlik ega suuda tagada inimkonna ja looduskeskkonna heaolu. [Ringmajanduse](#) rakendamine aitab kulutada vähem loodusressursse ning seeläbi toetada loodusliku mitmekesisuse säilimist. Ka kliimapolitiika seisukohast on oluline rakendada looduspõhiseid lahendusi (nt märg- ja turbaalade kaitsmine ja taastamine ning linnade kliimamuutustele vastupanu parandamine) ning ressursside kestlikku majandamist elurikkuse

---

¹ Tulenevalt [KeHJS](#) § 36 lõike 2 punktist 2 peab KSH programm sisaldama eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldust, kuid käesoleva valdkondliku strateegilise dokumendi puhul on see sisuliselt valdkonna hetkeolukorra ülevaade.

² Elurikkuse valdkonna hetkeolukorra kirjeldus katab ühtlasi ka looduse mitmekesisuse kaitse teema.

seisukohalt olulistel aladel (nt veekogudes, metsades, põllumajandusmaastikes). Tähelepanu tuleb pöörata ka mullatervisele ja mullakaitsele.

Üha enam on tegeletud elupaikade seisundi parandamisega. Keskkonnaagentuuri koostatud kogumiku [Eesti looduse kaitse aastal 2020](#) põhjal on tänaseks on taastatud rohkem kui 10 000 ha sookooslusi (alustatud on ka madalsoode taastamisega) ja umbes 40 000 ha poollooduslikke kooslusi on hoolduses. Selle tulemusena on saavutatud 2020. aastaks seatud soode taastamise eesmärgid, kuid pärandniitude puhul oli puudujääk eesmärgist üle 5000 ha [ulatuses](#). Panustatud on ka rändetakistuste eemaldamisele [vooluvetes](#). Eduka näitena tasub välja tuua ka väljasuremisohus oleva kõre (*Epidalea calamita*) arvukuse, mis on riikliku seire andmetel hakanud kasvama kõigis suuremahuliselt taastatud [elupaikades](#). Samuti on globaalselt kriitilises seisundis oleva euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) taasasustamine Hiiumaale olnud [edukas](#). Keskkonnaseisundi paranemise tulemusena on ka Eesti suurkiskjate populatsioonid ühed Euroopa [elujõulisemad](#).

Looduse mitmekesisuse kaitstes on üha enam rõhk ökosüsteemide kui terviku kaitse tagamisel ja sellest tulenevalt maastikumastaabilisel (vrd üksiku ökosüsteemi või populatsiooni põhine jne) lähenemisel. Lisaks kaitstavatele aladele on olulisel kohal ka elupaikade sidususe tagamiseks rohekoridorid. Jätkusuutlikud ökosüsteemid pakuvad inimkonnale mitmesuguseid vajalikke [ökosüsteemiteenuseid](#): (i) tugiteenused (nt toimiv aineriing, mullateke, elupaigad); (ii) reguleerivad teenused (mõjutavad näiteks kliimat, vee ja õhu kvaliteeti; tolmendamine); (iii) varustusteenused (nt toidu-, puiduressurs); (iv) kultuuriteenused (nt lõõgastumispaik, teaduslike uuringute sisend). Kliimapoliitika valguses on toimivatel ökosüsteemidel oluline roll kliimamuutustest tulenevate mõjude leevendamisel ja nendega [kohanemisel](#) (nt vegetatsioon kaitseb erosiooni eest, rannikuökosüsteemid puhverdavad üleujutusi, boreaalse regiooni sood ja metsad talletavad suurima osa Euroopa süsinikuvarudest).

4.2 Kliimapoliitika valdkond

Leevendamistelg

Eesti kliimapoliitika on kujunenud Euroopa Liidu õigusraamistikus, mis omakorda juhindub rahvusvahelistest kokkulepetest, mille rakendamise suurim proovikivi on Eestis põlevkivitööstus. **Kogu energeetikasektori (sh transport) heide moodustab 83,5% kasvuhoonegaaside koguheitest** ([Kasvuhoonegaaside raport 1990–2019](#)). Riikide edetabelis on Eesti positsioon paranenud [süsinikuheites](#) nii SKT kui ka inimese kohta tingituna põlevkivienergeetika kiirest vähenemisest perioodil 2019–2020. Eesti on olnud tänu süsinikuheite arvestuse lähteaastale (1990, mil Eesti oli osa NSV Liidu majandussüsteemist) ja taastuva soojusenergia kasutusele nii Pariisi kokkuleppe kui ka Euroopa Liidu kohustuste täitmisel seni eeskujulik. Maakasutuslik-metsandusliku CO₂ sidumine on LULUCF arvestuses vähenenud. Üldiselt on selleks kümnendiks võetud kliimapoliitika alleesmärkide täitmine realistlik, kuid „Eesmärgi 55“ õigusaktide jõustumine võib kaasa tuua rangemad kliimaeesmärgid.

Kliimapoliitika eesmärkide saavutamist mõjutab väga oluliselt põlevkivienergeetika (laiemalt ka põlevkivitööstus). Põlevkivi kasutus energeetikas on viimastel aastatel järsult vähenenud. Eesti tööstused on üldiselt suure energiantensiivsusega, mis väljendub ka Eesti madalas energiatootlikkuses. **Jahutusmajandus on tekitanud lisanduva energiatarbe. Ka pole heidet vähendatud transpordivaldkonnas ja põllumajanduses.** Transpordi ja teiste valdkondade elektrifitseerimine (v.a raudteetransport) võib lükkuda järgmisesse kümnendisse (aastad 2031–2040).

Ka vesinikuenergeetika tulek sisaldab hulgaliselt majanduslikke ja tehnoloogilisi takistusi. Seda eelkõige **puuduva vesinikutaristu** tõttu, aga ka selle **sobimatusest Eesti hõredasse hajaasustusse**. Hajaasustuses tingib tarbijaskonna vähesus klassikaliste turumajanduse põhimõtete järgi kõrge hinna toote/teenuse pakkumisel. Samas on seal aga väiksem ostujõud. Lisaks on probleemsed piirkonnad, kus vajalikku taastuvenergiat ei toodeta ning puudub ka infrastruktuur selle tarneks. Maal hajusalt elav rahvastik on kiiresti vähenev ja/või vananev, mis tõenäoliselt samuti ei toeta tehnoloogilist uuenduslikkust.

Tuule-energia tootmist pole võimaldanud piisavas mahus suurendada õiguslikud ja planeeringulised takistused Järjest teravamalt ühiskondlikku arutelu tekitab biomassi energeetiline kasutamine ning seonduvalt looduslike ökosüsteemide sidumisvõime, mida ametlik heitestatistika taandab maakasutusele, statistilisele metsainventuurile ja osalt ka teiste riikide mudelitele. Euroopa Komisjoni tellimusel 2021. a alguses valminud [uuring](#) näitab, et **suurem osa metsa biomassi energeetikas kasutamise viise ning kavandatavaid võtteid suurendab riske süsinikuneutraalsuse saavutamisel, kahjustab bioloogilist mitmekesisust või osutub korruga mõlemal moel ebasobivaks.** Küll aga on võimalik suurendada sidumispotentsiaali nii pinnases ja juurestikes kui ka argotehniliselt nn süsinikupõllunduses.

Laiem teema heaolu kasvus on **energia lõpptarbimise suurenemine**, mis on senini väljendunud nii [kodumajapidamiste energiatarbimise](#) kasvus kui ka jätkuvas [autostumises](#). Ringmajandusele on pandud samuti suuri ootusi materjaliringluseks, mis on piiratud nii rahva väikese arvu kui ka majandusprofiili tõttu. Suured ootused on ka kliimarisikide suhtes tundlike ressursside kestlikumal kasutamisel. Kõik see eeldab süsteemseid muutusi majanduses, sealahulgas tarbimises, millega kaasnevat muutust ja selle mõjude hindamist peab KEVAD hõlmama.

Investeeringud kliimapoliitika elluviimisesse on kasvanud. Kindlasti on seda jätkuvalt toetamas uute tehnoloogiate kiirem ja laialdasem turuküpsus ning ka täiesti uued läbimurdetehnoloogiad (nt vesinikuenergeetika) kui ka järjest nutikamad süsteemid (asjade internet, tehisintellekt, nutikad energiavõrgud). Teisalt pole sel kümnendil näha Eestisse tulemas uut energia-kliimainvesteeringut (nt süsinikusalvestusse). Ka näiteks Paldiski energiasalv ei valmi projektiplaani hilinemise tõttu 2030. aastaks. Oluliseks arenguks on poliitikate täpsustamine valdkondlikult, näiteks ehituses hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia ja ehituse pika vaate raames. Järjest laialdasemalt ja eesmärgistatumalt käib kliimapoliitika elluviimine kohalikes omavalitsustes, kes on asunud koostama kohaliku tasandi kliima- ja energiakavasid ning võtavad kliimaküsimusi tõsiselt arvesse koostatavates

üldplaneeringutes. Kahtlemata on kliimaeesmärkide saavutamise üheks võtmeks maksupoliitika, seda nii energiaaktsiisidena, taastuenergiatasudena, keskkonnamaksudena, aga ka põhimõttelise muutusena [auto- ja kinnisvaramaksud](#). Käesolev KEVADe mõjude hindamine hõlmab ka kliimameetmete sotsiaalmajanduslike mõjude hindamist.

Kohanemistelg

Ehkki äärmuslikud ilmaolud on sagenenud ja õhutemperatuur on Eestis tõusnud kiiremini kui maailmas keskmiselt, on siin kliimamuutuste mõjud seni avaldunud malbelt ja kliimarisikid suhteliselt [madalad](#). Põhiliselt avaldub kliimamuutus soojade ja lühemate talvedena. Sageenud on suvised kuumalained. Kliimamuutusel on mõju kogu loodusele, mille tagajärjel võib väheneda elurikkus ning toimuvad muutused ökosüsteemides ning taimehaiguste ja võõrliikide levikus. Tõenäoliselt sagenevad erakordsed ilmaolud, liigniiskuse (ka üleujutuste) ja põua perioodid ning kasvab kahjurite rohkus. See tekitab probleeme põllumajanduses (kannatavad ka talikultuurid) ning mõjutab laiemalt ka teisi ökosüsteeme. Põua sagenemisel väheneb joogivee kättesaadavus, mis on avaldunud mitmetes piirkondades (nt Viimsi, Lääne-Harju) juba praegu. Samas võib kliimamuutustes näha ühiskonnale ja majandusele ka teatavat positiivset mõju (nt küttevajaduse vähenemine, vegetatsiooniperioodi pikenedamine, metsakasvu kiirenemine).

Veelgi kriitilisemad on Eestile kliimamuutuste välismõjud. Globaalselt kasvab kliimapaagulate arv, massimmigratsiooni laine jõuab paraskliimaga Eestisse pigem varem kui [hiljem](#).

Kliimarisikide suurenemist peab KEVAD nii strateegilistes eesmärkides kui ka tegevuste planeerimisel seadma nii läbivalt kui ka üksikutes keskkonnateemades esmatähtsaks. KEVADe raames peab eritähelpanu osutama linnakeskkonnale, kus avalduvad kliimarisikid sagenevad ja intensiivistuvad, iseäranis kuumalainete ja linnade soojusaare efekti kui ka valingvihmadest ja rannikumere või siseveekogude veetaseme tõusust tingitud üleujutuste [tõttu](#). Soojusaare efekti leevendamiseks on vaja linnadesse rohkem sini- ja rohetahist, eriti kõrghaljastust, kuid Eesti linna ja asustust arendatakse pigem rohealadel, mitte pruunaladel linnamaid taaskasutades.

Seega avalduvad mõjud kõigis „[Kliimamuutustega kohanemise arengukavas 2030](#)“ käsitletud valdkondades: tervis ja päästesuutlikkus, maakasutus ja planeerimine, looduskeskkond, biomajandus, majandus, ühiskond, teadlikkus ja koostöö, taristu ja ehitised, energeetika ja varustuskindlus.

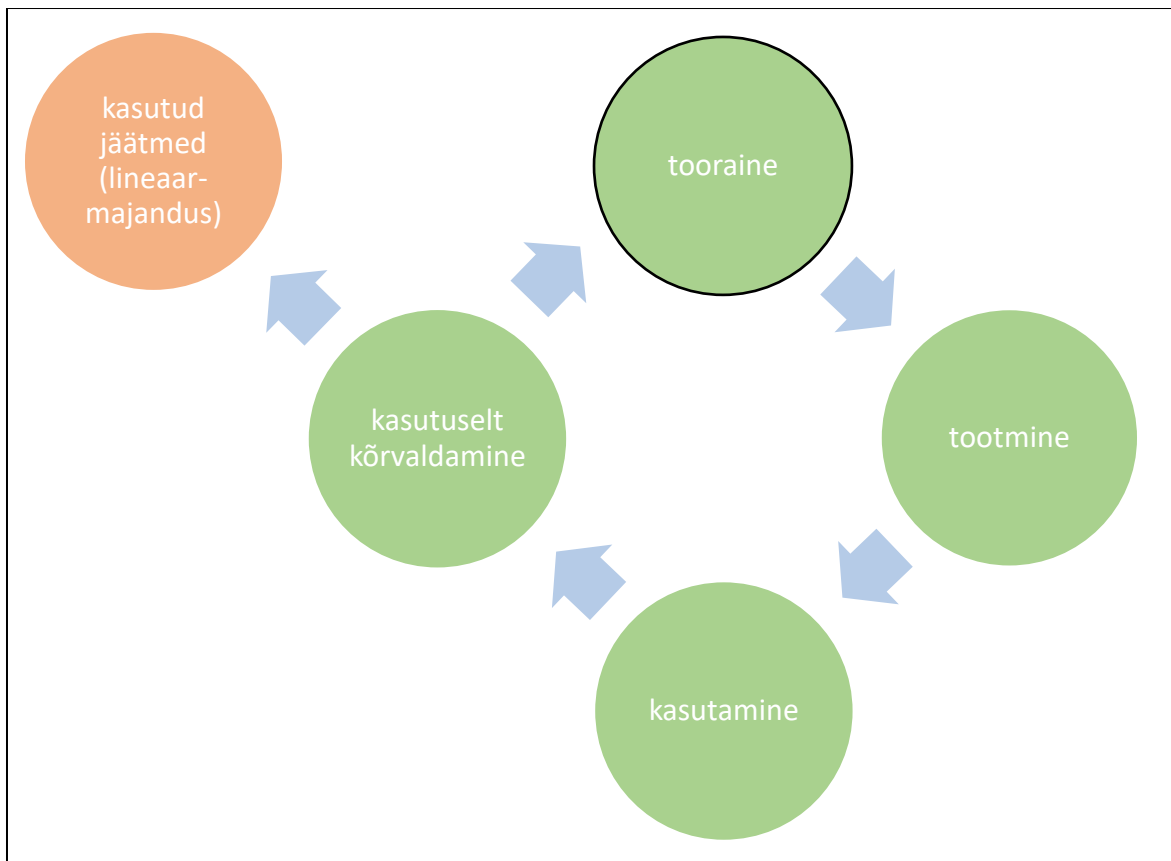
Kliimamuutustega kohanemisel on oluline roll kliima- ja keskkonnateenustel, mis eeldab ka nende reaalsel rakendamisel maakasutuse suunamisel, asustuse arendamisel ja elukorralduses. Eesti elanike kliimateadlikkus on küll kasvanud viimasel viiel aastal, kuid on **ometi Euroopa Liidu madalaimate seas**. See võib osutada üheks takistuseks ka kliimapolitiika leevendamise kui kohanemistegevuste üldsusele põhjendamisel ja elluviimisel. **Ennetustegevused kliimamuutustega kohanemiseks ei ole alati piisavad**, mille üheks kinnituseks on 2021. aasta suvise kuumalaine aegne ja järgne [liigsuremus](#). Suhteliselt rohkem on investeeritud üleujutusriskide maandamisse ning suurendatud on [päästesuutlikkust](#).

Kokkuvõttes, kliimamuutuse mõju Eesti majandusele ja inimestele on kõikehõlmav, mõjud on mitmetahulised ning seotud kõigi majandus- ja keskkonnavaldkondadega otseselt ja ka kaudsemalt pikkades mõjuahelates. See eeldab KEVADes süsteemset ja põhjalikku hindamisprogrammi.

4.3 Ringmajanduse valdkond

2020. aastal esitles Euroopa Komisjon [roheleppe](#) osana [ringmajanduse tegevuskava](#). Tegevuskava sisaldab ettepanekuid jätkusuutlikuks tootedisainiks, jäätmete vähendamiseks ja kasutusvõimaluste parandamiseks (nt kaupade parandamisvõimaluse loomine).

Klassikaliselt erineb [ringmajandus](#) lineaarmajandusest selle poolest, et tarbimise järel suunatakse toode uude kasutustsükklisse, mitte ei kõrvaldata kasutuselt jäädavalt jäätmeladestusse või muul viisil (vt joonis 1).

Joonis 1 Ringmajanduse võrdlus lineaarmajandusega

Ringmajanduse põhimõtete kasutamine võimaldab erinevate [eesmärkide täitmist](#):

1. keskkonnakoormuse vähendamine (nt vee ja õhu saastamise ning maavõtu tõttu looduslike elupaikade kadumise juhtudel keskkonnamõju vähendamise võimalusena);
2. toorainete varustuskindluse hoidmine (vähendades toormaterjali saadavusest, hinna kõikumusest ja impordist sõltuvusest tulenevat ebastabiilsust);
3. konkurentsivõime suurendamine (parandades ressursitõhusust);

4. innovaatsilisuse suurendamine (protsesside uuendamine ringlussevõtu võimaldamiseks);
5. töökohtade kasv (uued lahendused vajavad tööjõudu).

Eesti peab ringmajanduses oluliseks järgmisi põhimõtteid:

- **uued ärimudelid** (sealhulgas mitme osalise, näiteks ettevõtete koostööl põhinevad ärimudelid), nagu ressursi taaskasutamine, ringtarneahel, jagamisplatvorm, toodete eluea pikendamine, toode kui teenus, ringmajandust soodustavad digilahendused (nt materjalipass, andmete efektiivsem töötlemine);
- **kohalikud algatused**, mis on suunatud lisandväärtuse loomisele kohalike ressursside (näiteks põllumajanduses, metsanduses) kestliku ja öko-innovaatilise kasutamise või sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamise kaudu (linnade, külade, MTÜde algatused);
- **tarbijakäitumise muutus** – tarbitakse mõistlikult ning vajaduspõhiselt keskkonnahoidlikke tooteid ja teenuseid (sealhulgas tooteid teenustena), kohalikul toorainel põhinevat toitu ning taastuval energial põhinevaid teenuseid (näiteks transpordis), tekkekohal kogutakse jäätmeid liigiti;
- tooteid ja teenuseid on **disainitud, arvestades kogu olelusringi** ning tarbija reaalseid vajadusi;
- **toodete võimalikult kaua kasutuses hoidmine** – korduskasutus, ümberkujundamine, parandamine, renoveerimine, kasutusotstarbe muutmine;
- **korduskasutamise, parandamise ja renoveerimise** soodustamine kohalikul tasandil – näiteks saavad kohalikud omavalitsused motiveerida ja luua eeldused toodete korduskasutuseks ulatuslikuma teavitustöö ja võimaluste loomisega;
- tegevustes juhindutakse jäätmehierarhiast, kus eelistatavam on **jäätmetekke vältimine** (kus jäätmete vältimine on võimatu, tuleb kasutada tekkinud jäätmeid kui ressursi ning seejuures on võimalik saada loodusvaradest maksimaalset väärtust ja vähendada nõudlust uute loodusvarade järele);
- avalik sektor kasutab toodete ja teenuste hankimiseks **keskkonnahoidlikke ja innovatiivseid riigihankeid** ning loodud on tingimused, mis soodustavad ettevõtete ringmajanduse praktiseerimist;
- erinevate osapoolte vahel toimub **laialdane koostöö** ühise kasu leidmise eesmärgil (nt tööstussümbioos, era- ja avaliku sektori koostööprojektid);
- ringmajanduse täieliku potentsiaali saavutamiseks on loodud **süsteemne lähenemine** kogu sotsiaal-majanduslikus süsteemis, et jõuda tõeliste muutusteni tarbimises, tootmises, planeerimises, poliitikas, elustiilis, kultuuris ja väärtushinnangutes.

Ringmajanduse arengusuundade väljatöötamiseks on Keskkonnaministerium tellinud [metoodika](#). Muude oluliste väljundite seas on selles välja pakutud indikaatorid, mille põhjal hinnata ringmajanduse olukorda ja arengut Eestis.

Indikaatorid lähtuvad järeldusest, et Eestile on iseloomulik majandusstruktuur, kus tegutsevad suured välisomandis olevad ettevõtted, kellel on oma teadus- ja arendustegevuse võimalused; kohalikud väike- ja keskmise suurusega ettevõtted, kes jäävad tootlikkuses ning uurimis- ja arendustegevuses maha; kus ettevõtete vaheline koostöö on vähene; ning tööturul on pigem madalamad palgad ja madalama väärtusega töökohad. Seega tuleks ka ringmajandust määratleda selle järgi, kuidas on ettevõtted võimelised tegelema teadus- ja arendustegevusega; looma innovaatilisi tooteid ja teenuseid, et lahendada kohalikke sotsiaalmajanduslikke probleeme; rakendada uuenduslikke ärimudeleid; looma kvalifitseeritud töökohti; suurendama tootlikkust; ning kaasama erinevaid huvirühmi (ettevõtjad, poliitika kujundajad, ühiskond tervikuna).

Eesti oludele vastavaid indikaatoreid on välja pakutud 29. Need jagunevad sisendi (6), tegevuste (9), väljundi (6) ja tulemuste (8) indikaatoriteks.

Aastal 2021 tehtud [uuringuga](#) selgitati ringmajanduse olukord kuues sektoris – ehitus, plast, tekstiil, toit, mets ja puit, teenindus. Ringmajanduse edukuse hinded (viie palli süsteemis) sektoritele erinevate indikaatorite lõikes varieeruvad valdavalt 0 ja 3 vahel. Erisuseks on metsa ja puidutööstus ning teenindussektor, kus on antud ka hindeid 4 ja 5.

Võrdluseks ülejäänud Euroopa Liiduga on kuigivõrd võimalik kasutada [eco-innovation indeksit](#). Selle põhjal on **Eesti 28 Euroopa Liidu liikmesriigi seas 17. kohal**.

Eesti koht ülemaailmses kestliku arengu indeksis 2019. aastal oli 12. ning 2020. aastaks oli saavutatud 10. koht. Kõige nõrgem tulemus oli Eestil just alamvaldkondades „vastutustundlik tootmine ja tarbimine“ ning „kliimaeesmärgid“. Kliimaeesmärkide alamkategorias on antud kõige negatiivsem hinnang, mille kohaselt peamised väljakutsed on jäänud alles. Trendi hinnangut vastutustundlikule tootmisele ja tarbimisele pole antud, kuid kliimamuutuste vallas on arengut hinnatud stagneerunuks.

Ringlusse võetava materjali määr on plaanis kasvatada praeguselt 15%-lt (2019) 30%-ni (2035). Kohaliku ressursi väärindamise ressursitootlikkus oli 2017. aastal 0,56 eurot/kg, 2019. aastal 0,64 eurot/kg. Aasta 2035 sihiks on 0,90 eurot/kg.

4.4 Jäätmekäitluse korraldamise tegevussuund

Üleminek kliimanetraalsele ressursitõhusale ringmajandusele eeldab suuri ja põhimõttelisi muutusi nii jäätmekäitluses kui ka tootmises ja tarbimises. Siinkohal on oluline, et riik oleks suunanäitaja, käitudes nn targa tellijana, kes kujundab keskkonnasõbralikke lahendusi eelistavate riigihangetega siseturul vastava nõudluse, mõjutades erasektorit tõhusaid ja uuenduslikke keskkonnatehnoloogiasid rakendama ning keskkonnahoidlikke tooteid/teenuseid pakkuma. Soodustades samal ajal ka tegevusi toetavate digilahenduste väljatöötamist.

Ringmajanduse üks oluline osa on jäätmekäitluspoliitika. Jäätmemajandus ringmajanduse osana peab lähtuma põhimõtetest, mille lahutamatud osad on jäätmetekke vältimine, jäätmete korduskasutuseks ettevalmistus ning ringlussevõtt. Eesmärk on kasutada jäätmeid kui ressursi

ehk saada loodusvaradest maksimaalset kasu ja vähendada seeläbi nõudlust uute loodusvarade järele. Samuti on ringmajanduse kontekstis oluline võtta kasutusele ökodisaini põhimõtted.

Kandev roll ringmajanduse arendamisel (sh jäätmemajanduse tõhustamisel) on ka teadlikkuse parandamisel. Jäätmetekke vältimise ja jäätmehooldusmeetmete väljatöötamisel ning rakendamisel juhindutakse jäätmehierarhiast (esitatud joonisel 2). Selleks, et ladestada prügilasse võimalikult vähe jäätmeid, tuleb esmajärjekorras jäätmeteket vältida. Juhul, kui see osutub võimatuks, tuleb jäätmeid nii palju kui võimalik ette valmistada korduskasutuseks. Järgmise prioriteedina tuleb need ringlusse võtta. Juhul, kui eelnev pole teostatav, tuleb püüda jäätmeid muul viisil taaskasutada. Tegemist on Euroopa Liidu jäätmete raamdirektiivist ([2008/98/EÜ](#)) lähtuva põhimõttega, mille järgimist eeldatakse kõigilt liikmesriikidelt.

Joonis 2 [Jäätmehierarhia joonis](#)

Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava on „[Riigi jäätmekava 2014–2020](#)“ (pikendatud kuni 2022. a lõpuni). Selle strateegiline eesmärk on jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine. Sealjuures on rõhk eelkõige jäätmetekke ja majanduskasvu omavahelise seose katkestamiseks vajalike meetmete väljatöötamisel. Uus riigi jäätmekava (2022–2028) on koostamisel, sealhulgas on koostamisel [jäätmekava keskkonnamõju strateegiline hindamine](#). Eeldatavalt valmib jäätmekava 2022. aasta esimesel poolel ning see integreeritakse KEVAD 2030 arengukavasse protsessi käigus. Käesolevas etapis on teada jäätmekava esialgne [lühikokkuvõte](#).

Euroopa Liidus tekitatakse igal aastal üle 2,5 miljardi tonni [jäätmeid](#). Eestis oli **2019. a** jäätmete koguteke 20,21 miljonit tonni, sellest **prügilasse ladestati 7,51 miljonit tonni**. Riigisisene olmejäätmete teke Statistikaameti [andmetel](#) oli samal aastal 490 000 tonni ning olmejäätmete **ringlussevõtu määr 30,8%**. Jäätmete taaskasutuse üldkogus 2019. aastal oli 9,68 miljonit tonni. Täiendavalt vajavad tähelepanu põlevkivijäätmed, arvestades, et kogu jäätmetekkest moodustab nende osakaal *ca* 80%.

Euroopa Komisjoni [ringmajanduse tegevuskava](#) üheks osaks oli jäätmetega seotud direktiivides muudatuste tegemine. 4. juulil 2018 jõustusid kuue direktiivi muudatused, mis tuli liikmesriikide

õigusesse üle võtta. Muudeti direktiive prügilate, jäätmete, pakendite ja pakendijäätmete, patareide ja akude, autoromude ning elektroonikaromude kohta. Sealhulgas üks olulisemaid muudatusi oli tekkinud kohustus, mis puudutab jäätmete liigiti kogumist ja ringlussevõttu. Aastaks 2025 tõuseb olmejäätmete ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise sihttase 55%-ni, aastaks 2030 juba 60%-ni ning aastaks 2035 tuleb olmejäätmeid ringlusesse võtta 65%. Samas kehtestati piirang prügilasse ladestamisele – aastaks 2035 ei tohi prügilatesse ladestada enam kui 10% tekkivatest olmejäätmetest.

Lisaks jäätmetekke vältimise edendamisele on jäätmevaldkonna muudetud direktiivides oluline eesmärk jäätmete liigiti kogumise süsteemide arendamine ja ühtlustamine koos kvaliteetsete ringlussevõtu lahenduste edendamisega. Jäätmetekke vältimise eesmärkide seadmisel tuleks eelkõige keskenduda selliste jäätmete vältimisele, mille ringlussevõtt ei ole võimalik. Kvaliteetse teise toorme tagamiseks on vaja soodustada investeringuid jäätmekäitlusesse ja ümbertöötlemisega seotud tootearendusse. Sealhulgas on vaja leida ja toetada uusi lahendusi ja meetmeid põlevkivijäätmete ringlussevõtuks. Oluline on täpsustada jäätmete lakkamise üle otsustamise protsessi ning hinnata, millistel tingimustel peetakse teatavaid uuesti ringlusse võetud jäätmeid juba toodeteks. Täiendava muudatusena kehtestati direktiivide muudatustega jäätmetekke vältimise meetmed. Sealhulgas jõustus kohustus ettevõtjatele lisada Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi teave turule lastud toodetest, mis sisaldavad väga ohtlikke aineid. Puhtas ringmajanduses on oluline edendada ümbertöödeldud tooraine tootmist ja kasutuselevõttu ning tagada, et nii esmased kui ka teisesed materjalid ja tooted on alati ohutud.

4.5 Maavarade kestliku uurimise, kasutamise ja kaitse korraldamise tegevussuund

Eestis kaevandatavad maavarad jaotuvad kasutusotstarbe põhjal kolmeks: energeetilised maavarad (põlevkivi), ehitusmaavarad (lubjakivi, sh dolomiit, kruus, liiv, savi) ja turvas, mida kasutatakse aianduses.

Põlevkivi kaevandamise aastamäär on [20 mln tonni](#). Aastal 2020 kaevandati pisut [üle 9 mln tonni](#). Viimastel aastatel on kaevandamise intensiivsust vähendanud Euroopa Liidu rakendatud [CO₂ heitkohustega kauplemise süsteem](#). See muudab fossiilsete kütuste põletamise kallimaks, mistõttu saab [vabal elektriturul](#) eelise taastuvatest energiaallikatest toodetud elekter. Samuti on mitmed energiaplokkid amortiseerumas, ilma puhastusseadmeteta energiaplokkide lubatud kasutamistunnid on ammendatud ning seetõttu on vähenenud elektritootmiseks tarbitava põlevkivi kogus. Arvestades [roheleppe eesmärki](#) vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid aastaks 2030 ning selleks, et Euroopast saaks 2050. a maailma esimene kliimaneutraalne maailmajagu, on ette näha põlevkivielektri osakaalu vähenemist.

Lisaks energeetikale kasutatakse põlevkivi keemiasektoris (vt [Viru Keemia Grupp](#), [Kiviõli Keemiatööstus](#), [Eesti Energia](#)). Toodetakse põlevkiviõli, vaikusid, alküülresortsiiine ja muud. Nendel toodetel puudub ühene seos roheleppe eesmärgiga (sõltub toodete kasutusest) ning võib juhtuda, et põlevkivi kasutamine jätkub ka pärast aastat 2050.

Põlevkivi kaevandamine ja ka kasutamine põhjustab olulist keskkonnamõju. Kaevandamise olulisem mõju on **põhjavee koguselise ning keemilise seisundi halvenemine**, kaevanduste peal ja kuivendusveeks olevate **pinnaveekogude hüdromorfoloogiline häirimine** (liigkuivenemine, liiga suured vooluhulgad) ja mõjualas olevate **elupaikade muutumine** (langatustest põhjustatud vajumised, veerežiimi muutused). Põlevkivisektori (mitte ainult kaevandamine) mõjusid tervisele on [erinevate meetoditega uuritud](#) ning tehtud [ettevalmistavaid töid](#) jätku-uuringuteks. Kaevanduste jaoks otsitakse mõjude leevendamise ja kompenseerimise võimalusi keskkonnamõjude hindamise protsessi abil. Vaja on hinnata põlevkivi kaevandamise ja kasutamise kumulatiivset mõju loodusele, majandusele ja sotsiaalkeskkonnale ning püstitatavate keskkonna ja kliimaeesmärkide saavutamisele.

Sarnaselt põlevkivi kaevandamisele on seoses roheleppega toimumas muutused ka turba kaevandamises. Energeetilise turba kaevandamise osakaal on viimaste aastate jooksul langenud väga madalale ning samal ajal on hoogustunud aiandusturba kaevandamine. Seisuga 31. detsember 2020. a asub Eestis 280 maardlat, mille põhimaavara on turvas. Kaevandamisega on mõjutatud 60 maardlat, millel asuvatele turbatootmisealadele on antud 128 kaevandamisluba. 2020. aastal kaevandati 400 500 tonni vähelagunenud turvast, mis moodustab koos hästilagunenud turba kaevandamisega 698 700 tonni. Kaevandamisload kehtivad kuni 2050. aastani.

Rohelepe seda konkreetselt välja ei too, kuid kindlate huvirühmade (välismaised kliimaaktivistid, looduskaitsejad) taotlus on lõpetada turba energeetiline kasutamine ja muuta turbatootmisalad märgalaks, et vähendada turbatootmisega kaasnevat **kasvuhoonegaaside heidet**. Küll aga leiab märg- ja turbaalade kaitse käsitlemist erinevates roheleppe algatustes. Samuti on kaalumisel ka õiguslikult siduvate eesmärkide kehtestamine. Lahendusi turbatootmisest tekkivate kliimamõjude vähendamiseks otsitakse tootjate, teadlaste ning Turballidu tasemel erinevatest projektidest ja koostööprogrammidest, näiteks [WaterLANDS](#) projektist ja [LIFE Peat Restore](#) kliimamuutuste leevendamise programmist. Selguse huvides tuleb riigil leida siht või vähemalt stsenaariumid, mille suunas järgmistel aastakümnetel liigutakse.

Ehitusmaavarasid kaevandatakse vajaduse põhised ning üldiselt kasutuskoha läheduses. Üle-eestilises mastaabis ei ole suurt maavarade defitsiiti veel ette näha, kuid probleeme on **piirkondliku varustuskindlusega**. Olukorras, kus kvaliteetse maavara leiukohti võib isegi jätkuda, on tihti takistuseks looduskaitse tingimused või kohalike omavalitsuste ja -elanike tugev vastuseis. Eesti Geoloogia teenistus on teinud ehitusmaavarade leviku, kaevandamise ja kasutamise [uuritud](#) Harju, Pärnu ja Rapla maakonnas ning teinud ettepanekud ehitusmaavarade uurimiseks ja varustuskindluse tagamiseks. Uuringutes on määratud perspektiivsed alad, kus tulevikus maavara uurida ja kaevandada. **Paraku keskenduvad uuringud üksnes vajadustele ja tehnilistele võimalustele ega ole arvestanud sotsiaalseid asjaolusid**. Selgelt on näha vajadus ehitusmaavarade kasutuselevõtu plaanimise järele kas maakonna põhised või muul vähemalt sama mastaapsel jaotusel, kus on arvestatud majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ja looduskeskkonna asjaolusid. Lisaks paremale

läbipaistvusele aitab see kohalikele omavalitsustele ja -elanikele selgitada maavarade uurimise ja kaevandamise vajalikkust. Vabariigi Valitsus algatas 23. detsembri 2021 [korraldusega nr 447](#) Harju maakonnaplaneeringu maavarade teemaplaneeringu, mis määrab riiklikud maakasutusprioriteedid kaevandamise valdkonnas.

Üldiselt on kaevandamise keskkonnamõju seda väiksem, mida kiiremini maavara väljatakse (pikk väike mõju vs lühike intensiivsem mõju). Kehtiv ressursitasude süsteem soosib olukorda, kus üksteise lähedal on aastaid avatud mitmed sama maavara kaevandavad karjäärid. **Kaevandamise intensiivsus nendes on aga madal.** Võib olla aastaid, kus mõnes karjääris ei kaevandata üldse. Probleemi lahendamiseks tuleb leida võimalusi kaevandajat motiveerida võimalikult kiiresti kaevandama ja asjakohasel juhul kaevandama tsüklitena. See tähendab, et kaevandamiseks valmistatakse ette üksnes osa mäeeraldisest. Selle ammendumise eel valmistatakse ette järgmine osa, mille kaevandamise ajal korrastatakse juba kaevandatud osa. Ressursitasu on vaja üle vaadata ka ringmajanduse eesmärke arvestades nii, et soodustatud oleks mõistlik taaskasutus või sobivamate materjalide kasutus. Taaskasutus on mõistlik juhul, kui see täidab eesmärgi esmase maavaraga võrreldes samaväärselt. Sealjuures arvestades majandusliku kulu kõrval ka mõju looduskeskkonnale ning sotsiaalsele keskkonnale. Sobivad materjalid võivad tõsta nii ehitamise maksumust kui samaväärselt ka ehitise eluiga ning vähendada hoolduskulusid (nt sisse ostetud tugevam ehitusmaterjal võrreldes kodumaise toorega).

Lisaks praegu kaevandatavatele maavaradele on Eestis maavarana arvel fosforiit, mere- ja järvemuda (raviotstarbel ja põlluväetiseks), järvelubi ning kristalliinne ehituskivi (graniit, gneiss). Viimastel aastatel on kaevandatud vähesel määral ka järve- ja meremuda. Varasematel aastatel on ka fosforiiti kaevandatud. Fosforiidi varasemast kaevandamisest ja töötlemisest on jäänud mitmed keskkonnamõjud Maardu linna endise väetisetehase piirkonda, aga ka kaevandatud aladel on keskkonnaprobleeme (nt vee- ja õhureostus, varingud). Tehasekompleksi tekitatud keskkonnareostust ja keskkonnamõju likvideeritakse veel tänapäeval.

Fosforiidi kaevandamisel ja väärindamisel on võimalik tulevikupotentsiaal (hetkel uurimisel tänapäevaste tehnoloogiliste võimalustega), kuid sellega kaasnevad võimalikud mõjud ja inimeste hirmud tuleb selgitada ning leevendada ja maandada. Kui on selgunud, et olulised mõjud on leevendatavad ja inimeste hirmud on neile arusaadaval viisil ja mõistlike jõupingutustega maandatavad, saab liikuda edasi kaevandamise planeerimise etappi. Nagu põlevkiviga, on oluline fosforiidi maksimaalne väärindamine Eestis. See põhjendab kaevandamise mõistlikkust ning toetab majandust.

Põlevkivi ja fosforiidi kõrval tuleb eesmärgiks võtta ka teiste maavarade maksimaalne väärindamine Eestis (lubjakivi, turvas jt). See põhjendab mõistlikku kaevandamist ning toetab majandust.

Lisaks eespool nimetatud maavaradele on võimalik tulevikupotentsiaal ka nn tulevikumaavaradel, nagu haruldased muldmetallid ja metallitoore.

4.6 Välisõhu kaitse tegevussuund

Välisõhu kvaliteedi otsemõõtmised

Välisõhu kvaliteeti seiratakse reaalajas pidevseirejaamades ning täiendatakse pisteliste mõõtmistega. Eestis on üheksa riiklikku seirejaama. Linnaõhujaamad asuvad Tartus, Kohtla-Järvel, Narvas ja kolm jaama Tallinnas (Liivalaia tänava transpordisaaste mõõtejaam, tööstuse saastet jälgiv mõõtejaam Koplis ning linnaõhu taustajaam Õismäel). Maapiirkonna taustajaamad asuvad Vilsandil, Lahemaal ja Saarejärvel, neist esimesed kaks on rahvusvahelise seireprogrammi EMEP jaamad. Riiklikult rahastatud seiret täiendavad ettevõtete omaseirejaamad Muuga sadama ümbruses ja Ida-Virumaal. Kõik seiretulemused on nähtavad reaalajas Eesti välisõhu kvaliteedi portaalis (vt www.ohuseire.ee).

Lisaks mõõdetakse õhukvaliteeti reaalajas Tartu Ülikooli ja EKUKi koostöös Tahkuse seirejaamas Pärnumaal ning Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli koostöös Järveljal.

EKUK teeb vajaduspõhiseid õhusaastemõõtmisi kahe mobiilse seirejaamaga Mobair ja mõõtekonteineritega, näiteks piirkondades, kus on palju kaebuseid, või kampaania korras lühiajaliste mõõtmistena, et tuvastada võimalikud seni tähelepanuta jäänud õhukvaliteedi probleemid.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi [2008/50/EÜ](#) kohaselt on Eesti jaotatud õhukvaliteedi piirkondadeks (Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti) ning õhukvaliteedi hindamispiiride ja asutustiheduse alusel linnastuteks (Tallinn ja Kohtla-Järve). Praegune seirevõrk täidab kõiki rahvusvahelisi nõudeid.

Samas on **seirejaamadega katmata Kagu-Eesti maapiirkonnad**. Samuti **pole ühtegi seirejaama väikelinnades ega alevites**. Kuna puiduküte põhjustab seal arvestatavaid õhusaastetasemeid, siis viimati mainitu on **tõsine puudujääk õhusaaste tervisemõjude üldpildis**. NEC direktiiviga (teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise direktiiv [2016/2284](#)) määratud prioriteetsetest õhusaasteainetest on **Eestis püsiseirega katmata ammoniaak (NH₃)**, mille mõõtevalmidus on vaid Lahemaa taustajaamas. See on tõsine puudus, sest just **ammoniaagiheite vähendamise eesmärgi saavutamisega on Eestil probleeme**. Mittemetaaneseid lenduvaid orgaanilisi ühendeid seiratakse Kundas ja teatud orgaanilisi ühendeid (benseen, toluen, etüülbenseen – ained, mis esinevad mootorikütustes ja mida kasutatakse plastikute tootmise toorainena ning lahustites) üksteisest eristatuna Õismäel, kuid mitte maataustajaamades.

Välisõhu kvaliteet Eestis on Euroopa üldisel foonil hea. Eestis ja Euroopa Liidus kehtivaid [õhukvaliteedi piirväärtusi](#) (ÕPV) ei ületata. Maailma Tervise Organisatsiooni (WHO) 2021. aasta septembris avaldatud [soovituslikud piirnormid](#) on tunduvalt rangemad. Need lähtuvad saastetasemest, millest alates on tõenduspõhiselt kinnitatud negatiivne tervisemõju. WHO soovituslike piirnormide valguses on olukord Eestis normeeritud saastainetest (SO₂, NO_x, PM_{2.5}, PM₁₀, CO) laitmatu vaid vääveldioksiidi (SO₂) ja süsinikoksiidi (CO) korral. Siiski tuleb mõnda, et **WHO soovituslike piirnormidele vastavad tasemed ei ole ülemaailmses plaanis**

lähiaastatel linnakeskkonnas saavutatavad. Sellegipoolest tuleb nentida, et märkimisväärse välisõhu kvaliteedi paranemise toovad kaasa erinevad kliimameetmed nii suurtes kätistes kui ka transpordiheite vähendamiseks.

Vastavalt [riikliku keskkonnaseire programmi](#) välisõhu seire allprogrammile kuuluvad välisõhu valdkonda ka sademete keemiaseire ja raskmetallide sadenemise bioindikatsiooniline seire.

Sademetete keemiaseire

Selle seireliigi eesmärk on saada ülevaade sademetega langevast saastekoormusest ja kauglevi teel liikuvatest saasteainetest, nende olekust, püsivusest ja mõjust keskkonnale. Sademetete keemilist koostist seiratakse lisaks riiklikele vajadustele (õhusaaste koormuse mõju hindamine veekogudele, mullaviljakusele ja ökosüsteemidele) piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni rahvusvahelise koostööprogrammi EMEP (Lahemaa ja Vilsandi seirejaamad) ning ICP *Integrated Monitoring* nõuete täitmiseks (Vilsandi ja Saarejärve seirejaamad). Seire toimub 11 jaamas, lisaks kahes jaamas kompleksseire allprogrammi raames ning kuues jaamas metsaseire allprogrammi raames. Programmi uuendamise käigus on hiljutistel aastatel seirejaamade arvu vähendatud, põhjendades seda Eesti väiksuse ja õhusaaste probleemide vähenemisega. Sademetest määratakse põhilised anioonid ja katioonid, pH, elektrijuhtivus, leelisus ning eri jaamades erinevaid raskmetalle (Cd, Cu, Pb, Zn, As, Ni, Hg) ning muid lisandeid (fosfor, ainult Lahemaal PAH, BCB ja kloororgaanilised pestitsiidid). Enamikus jaamades analüüsitakse kuu keskmisi sadeveeproove, mis on kogutud päeva kaupa.

Raskmetallide sadenemise bioindikatsiooniline hindamine

Seiret tehakse, mõõtes sammalde raskmetallide sisaldust. Sammaldel põhinev bioindikatsiooni meetod sobib eriti hästi raskmetallide pikaajalise suhtelise saastekoormuse mõõtmiseks. Raskmetallide sadenemise bioindikatsioonilist hindamist sammalde abil tehakse rahvusvahelise koostööprogrammi ICP *Vegetation* nõuete täitmiseks (kaardistatakse üle Euroopa viieaastase seiresammuga).

Eestis määratakse sammaldest ICP *Vegetation* koostööprogrammis nõutud raskmetalle Al, As, Cd, Cr, Cu, Fe, Hg, Ni, Pb, Sb, V ja Zn ning lisaks lämmastikku (N).

Lähtuvalt ICP *Vegetation* koostööprogrammi nõuetest kogutakse kahte liiki metsasambla proove: harilik palusammal (*Pleurozium schreberi*) või harilik laanik (*Hylocomium splendens*) vastavalt nende levikule. Nüüdseks on loobutud aastatel 2000–2014 aastate kaupa rotatsiooni korras tehtud tihendatud punktide võrguga seirest Kirde-Eestis, Tallinna piirkonnas ja nelja suurema linna (Tartu, Pärnu, Viljandi ja Kohtla-Järve) ümbruses, põhjendades seda Eesti põhivõrgu piisava tihedusega, kuigi ka selle võrgupunktide arvu vähendati 99-lt 73-le (umbes pooled proovid kogutakse ühel ja pooled järgmisel aastal, korrates tsüklit viie aasta pärast).

Detailsemast seirest loobumist tuleb suuremate linnade ümbruses kompenseerida, kombineerides erinevate seirete (nt sademed, veekeemia, õhuseire, õhusaaste leviku mudelarvutuste) tulemusi. Juhul, kui need indikeerivad suurenenud raskmetallide saastet,

tuleks analüüsida, mida on võimalik saaste vähendamiseks ette võtta. Vajaduse korral tuleks teha täpsustav uuring.

Keskkonnamüra

Euroopa Keskkonnaagentuuri [hinnangu](#) kohaselt on müra tervisemõjusid varem pigem alahinnatud. Viimastel andmetel kannatab Eestis kõrgete müratasemete tõttu üle 300 000 inimese, mis on üle 22% (iga viies inimene) kogu elanikkonnast. Pikaajaline mürasaaste võib muuhulgas põhjustada enneaegseid surmasid ja südame isheemiatõbe, kroonilisi unehäireid ja keskendumisraskusi.

Välisõhus leviva keskkonnamüra puhul võib kõige olulisema teguri ning müraallikana välja tuua transpordisektori. Nii maanteede kui ka linnatänavate liikluskoormused näitavad jätkuvalt kasvutrendi, mis on muu hulgas põhjustatud nii autostumise kasvust kui ka valglinnastumisest. Raudteetransport võib samuti olla lokaalselt oluline müraallikas, kuid suures pildis esineb mõjutatud elanikke oluliselt vähem kui autoliiklusega kaasneva müra puhul. Samuti võib mingis konkreetses asukohas esineda probleeme tööstusobjektidest (tehased, kaevandused, tehnoseadmed, tuulikud jne) tingitud müraga, kuid mõjutatud elanikke on siiski suhteliselt vähe võrreldes transpordisektoriga. Üksikobjektide (nt konkreetne ettevõtte või müra tekitav tehnoseade) müra on reeglina ka lihtsam reguleerida (konkreetne müra tekitaja on üheselt tuvastatav) ning vajaduse korral saab ette näha meetmed asjakohaste normtasemete tagamiseks.

Transpordisektori müra negatiivset mõju püütakse vähendada näiteks iga viie aasta järel koostatavate suuremate linnade (Tallinn, Tartu) ja suurema liikluskoormusega maanteelõikude strateegiliste mürakaartidega ning nende alusel koostatavate müra vähendamise tegevuskavade raames. Lisaks hinnatakse liiklusmüra mõju uute teeprojektide (sh teede rekonstrueerimisprojektide) raames ning nähakse ette meetmed kõige kriitilisema müratasemega piirkondades. Projektipõhine lähenemine aitab parandada kõige kriitilisema müratasemega aladele jäävate elanike elutingimusi, kuigi statistiliselt ei too see kaasa mürast mõjutatud elanike arvu märkimisväärset kahanemist. Müraaspektiga arvestatakse üha enam ka eri tasandite planeerimisprotsessides, sealhulgas pööratakse üldplaneeringute koostamise raames tähelepanu konfliktse maakasutuse vältimisele ennetamiseks tulevikus esile kerkida võivad müraprobleeme. Transpordisektoriga seotud mürast mõjutatud elanike arvu märkimisväärsed muutused (mõjutatud elanike arvu vähenemise suunas) saavad aset leida eelkõige pikema aja jooksul, lähtudes strateegilistest otsustest, tehnoloogia arengust ning inimeste harjumuste muutustest.

4.7 Kiirgusohutuse tagamise tegevussuund

Kiirgusohutuse tagamiseks on oluline järjepidev ja tasakaalustatud tegevus ja ennetustöö riskantsetes valdkondades meditsiinis, tööstuses ning kiirgussündmuste puhul. Võimalik kiirgusrisk võib avalduda kiirgusallikaga töötamisel ohutusnõuete eiramisel ja liiklusavarii

radioaktiivseid aineid vedava veokiga. Arvestatav oht võib tekkida avariidest naaberriikide tuumaelektrijaamades ja radioaktiivsete ainete ebaseaduslikul käitlemisel.

Radioaktiivsed jäätmed pärinevad peamiselt nõukogude ajast. Jätkata tuleb Paldiski endise tuumaobjekti reaktorisektsioonide dekomissioneerimise uuringuid ja tegevusi ning maandada jätkuvalt sealseid riske. Tähelepanu tuleb osutada Tammiku RADON-tüüpi radioaktiivsete jäätmete hoidlale ja Sillamäe NORM-jäätmete hoidla võimalikele mõjudele, mis võivad avalduda eeskätt hädaolukorra tulemusel pinna- ja põhjavee ning pinnase radioaktiivsel [saastumisena](#).

Eesti on keskmisest suurema radooniriskiga riik. Kolmandik Eesti maismaa pindalast on kõrge (> 50 kBq/m³) või eriti kõrge (> 250 kBq/m³) [Rn-riski tasemega](#).

2019. aastal koostati „Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2018–2027“, „Radooni riikliku tegevuskava“ ja „Radioaktiivsete jäätmete käitlemise riikliku tegevuskava“ keskkonnamõju strateegiline hindamine, mis käsitleb aktuaalselt kiirgusohutuse tegevustikku ja võimalikke kaasnevaid mõjusid. KEVAD peab silmas pidama kiirgusohu suhteliselt suurt riski, mille esinemise tõenäosus on väga väike. Küll vajab tähelepanu radoonirisk, mis otseselt mõjutab inimesi.

4.8 Vee kaitse tagamise ning kasutuse korraldamise tegevussuund

Veekogude majandamist ja kaitset reguleerivad Euroopa tasandil vee raamdirektiiv ([2000/60/EÜ](#)) ja ülejutuste direktiiv ([2007/60/EÜ](#)). Lisaks on veel mitmeid veekeskonda kaitsvaid direktiive, millest juhindutakse veemajanduse planeerimisel: nitraadidirektiiv ([91/676/EMÜ](#)), joogiveedirektiiv ([2020/2184](#)), põhjaveedirektiiv ([2006/118/EÜ](#)), asulareoveedirektiiv ([91/271/EMÜ](#)), suplusveedirektiiv ([2006/7/EÜ](#)) jne.

Liikmesriigid määravad kindlaks endale olulised veekogud ja põhjaveekihid ning liigitavad need majandamisüksusteks ehk veekogumiteks. Eesti on moodustanud 744 [pinnaveekogumit](#) ja 31 [põhjaveekogumit](#). Nende majandamiseks koostatakse [veemajanduskavasid](#) ja [üleujutustega seotud riskide maandamiskavasid](#). Eesmärk on saavutada veekogumite hea seisund 2027. aastaks ning vähendada inimesele kahjulike ülejutuste esinemise tõenäosust ja nende mõju inimese tervisele, keskkonnale, kultuuripärandile ja majandustegevusele. Aasta 2020 seisuga on hea seisund saavutamata 47% pinnaveekogumitest ning 26% põhjaveekogumitest. Aastatel 2021–2022 on koostamisel kolmas veemajanduskavade pakett ning teine ülejutusriskide maandamiskavade pakett.

Nii Eestis kui ka mujal Euroopas on probleemiks seatud eesmärkide ambitsioonikus ja sellest tulenevalt eesmärkide saavutamise suutlikkus. Eelmiste veemajandusperioodide jooksul on palju ära tehtud. Märkimisväärseim saavutus on nõukogude ajast pärit reovee- ning heitveelahenduste uuendamine, mis on viinud heitveest põhjustatud koormuse võimaliku miinimumi lähedale. Sellegipoolest on ees veel mitmeid väljakutseid. Pinnaveekogumite peamiseks hea seisundi saavutamist takistavateks teguriteks on **põllumajandusest tulenev koormus** ning **veekogude tõkestamine paisudega**. Märkimisväärselt on probleeme ka

ohtlike ainete ülemäärase sisaldusega veekeskkonnas, setetes ja elustikus. Paljuski on ohtlike ainete liigne sisaldus seotud ajaloolise tegevusega, vähem hetkel aset leidva keskkonnakasutusega. Oluliseks koormuseks põhjaveekogumite keemilisele ja koguselise seisundile võib nimetada **põlevkivi kaevandamise mõju Ida-Virumaal**. Olulisteks koormusteks osades põhjaveekogumites on ka **põllumajandusest tulenev hajukoormus ja põhjaveevõtt**. Mitme koormuse piiramisel on vaja leida tasakaal hea seisundi saavutamise ja sotsiaalsete vajaduste rahuldamise vahel. Näiteks, millistel juhtudel ja kuivõrd on õigustatud mingi inimgrupi meeleheaks veekogu paisutamine, kui sellega põhjustatakse veekogu ebasoodne seisund.

Nõuetekohase joogivee ja reovee teenuse kättesaadavus on inimeste üks põhivajadustest, millest sõltub nii inimeste tervislik seisund, heolu kui ka reostuskoormus keskkonnale. Eestis kasutab 85% elanikest ühisveevärgiteenust ja 83% ühiskanalisatsiooniteenust. Täna iseloomustab vee-ettevõtteid killustatus, mis ei võimalda veeteenust osutada mõistliku hinnaga pikas perspektiivis, kuna väike kliendibaas ei võimalda veetaristut jätkusuutlikult majandada. Seetõttu vajab vee-ettevõtlus ümberstruktureerimist, et tulevikus saaksid vee-ettevõtted isemajandavaks, tagades veeteenuse järjepidevuse ja nõuetekohasuse ka tulevastele põlvedele.

Joogivee direktiivist [2020/2184](#) tulenevalt on vaja edaspidi ellu viia riskipõhine joogivee kvaliteedi järelevalve (hinnata ja ohjata riske joogiveele alates veevõtu valgalast, veevarustussüsteemist kuni kraanini), parandada juurdepääsu joogiveele ja edendada kraanivee kasutamist (et vähendada pudelivee tarbimist). Eraldi regulatsioon tuleb ka joogiveega kokkupuutuvatele kontaktmaterjalidele. Tähelepanu pööratakse mikroplasti, PFAS (nn igaveste kemikaalide) jm uutele ilmnevatele ohtudele seoses joogivee tarbimisega.

Üleujutuste poolest on Eestis mõned probleempiirkonnad (nt Tartu, Kärkla), kus ohtu saab ennetada tehniliste võtetega. Üleujutuste mõju ennetamiseks rakendatakse ka administratiivseid meetmeid, millest lihtsaimaks on elamuehituseks piirangualade kehtestamine ja ehitustingimuste seadmine. See välistab olukordi, kus riigil tuleb hiljem üleujutuste korral tegeleda päästetöödega ning varaomanikul üleujutuste kahjude taastamisega.

Veemajanduse ja üleujutuste seisukohast muutub järjest olulisemaks kliimamuutustega kohanemise vajadus. Probleemiks on ekstreemsete ilmastikuolude sagenemine – intensiivsed vihmahood, pikad põuaajad. Suurte sademete esinemisel tuleb tagada valmisolek vara ja igapäeva elu kaitseks. Põuaajad lisavad veelgi koormust veevõtule, mis üksikutes kohtades (nt Viimsi) on juba kriitiline.

Viimastel aastatel on üles kerkinud ka mitmeid konfliktikohti riiklike või Euroopa Liidu tasandi ambitsioonides. Probleemiks on näiteks Linnamäe paisul muinsuskaitse seisukohast võetud eesmärk säilitada paisutus, veekaitse seisukohast võetud eesmärk tagada tõkestamatus ning looduskaitse seisukohast võetud eesmärk saavutada Natura ala soodne seisund. Konflikt

vajaduste ja eesmärkide vahel on ka näiteks Vasavere veehaardel, mis on vajalik piirkonna elanikkonna varustamiseks veega, kuid samas takistab võetud Natura eesmärkide saavutamist.

Mitte üksnes veekeskonna seisukohast, vaid laiemalt kogu keskkonnavaldkonnas on väga oluline tähelepanu pöörata seatavate ambitsioonide ja eesmärkide jõukohasusele ning teostatavusele.

4.9 Merekeskkonna kaitse tagamise ning kasutuse korraldamise tegevussuund

Mere kaitse ja kasutamise korraldamisel lähtub Eesti sarnaselt teistele ELi riikidele lisaks veekeskonda puudutavatest õigusaktidest (vt ptk 4.8) ka merestrateegia raamdirektiivist ([2008/56/EÜ](#); edaspidi MSRD). MSRD näeb ette, et liikmesriigid koostavad oma merealade hea seisundi saavutamiseks merestrateegiad, mis koosnevad kolmest etapist: seisundi hinnangust koos hea keskkonnaseisundi määratluste ja keskkonnaalaste sihtidega, seireprogrammist ja meetmekavast, mida ajakohastatakse iga kuue aasta järel. Lisaks peavad merestrateegiate osad olema sidusad ning piirkondlikult koordineeritud.

Merestrateegia osade piirkondlik koordineerimine toimub läbi Läänemere merekeskkonna kaitse komisjoni [HELCOM](#). Sellega on ühinenud kõik Läänemere-äärsed riigid Saksamaa, Taani, Rootsi, Soome, Venemaa, Eesti, Läti, Leedu ja Poola. HELCOMi eesmärk on Läänemere merekeskkonna kaitse konventsiooni elluviimine, mis hõlmab põllumajandusest pärinevat reostust, kalandust, tööstus- ja munitsipaalheitmeid, kaitstavaid alasid, mereala ruumilist planeerimist, merekeskkonna seiramist ja seisundi hindamist, nafta- ja muude kemikaali reostustele reageerimise valmisoleku tagamist, liikide ja nende elupaikade kaitset, laevandust ning mereprügi ja -müra.

Eesti mereala keskkonnaseisundi hinnangu põhjal ning võttes aluseks hinnangu käigus ajakohastatud keskkonnaalased sihid on Eesti koostanud merestrateegia [meetmekava](#). „[Eesti mereala keskkonnaseisundi 2018](#)” aruande põhjal on peamisteks inimtegevuse probleemideks:

- **Eutrofeerumine** – peamine survetegur nii Läänemeres tervikuna kui ka Eesti merealal on inimtegevuse tagajärjelmaismaalt pärinev liigne toitainete koormus. Praegu on toitained põhiliselt pärit hajureostustest, eeskätt väetiste (nii mineraalsete kui orgaaniliste) kasutusest.
- **Saasteainete esinemine** – peamiseks koormuse surveteguriks on nende ainete juhtimine veekogudesse või atmosfääri tööstusest, transpordist või olmest. Atmosfäärikande osatähtsus on märkimisväärne.
- **Kalade väljapüük** – peamine tegur, mille tõttu ei ole hetkel enamiku tööstuslikult kasutatavate kalaliikide hea keskkonnaseisundi taset saavutatud, on kalandusest tulenev surve.
- **Võõrliikide sissetoomine** – võõrliikide surve vähendamiseks on tähtsaim uute võõrliikide invasiooniriski maandamine. Potentsiaalselt kõige olulisemaks levikuteeks

on laeva ballastvee mahutite vahendusel levivad võõrliigid, mis tähendab, et selle surveteguri puhul on kõige olulisem laevandusega seotud riskide ohjamine.

Neid probleeme põhjustavad järgmised inimtegevused:

- Rannikukaitse ja üleujutuste vastu kindlustamine. Rannikukaitse ehitised rajatakse üleujutusmõjude leevendamiseks, loodusliku erosiooni vähendamiseks ja rannikualade lainedünaamika muutmiseks.
- Süvendamine ja materjali kaadamine. Peamine süvendamine on sadamate hooldussüvendamine, kus süvendatavaks materjaliks on valdavalt liiv ja peeneteraline sete.
- Loodusvarade (liiv, ravimuda) kaevandamine. Mereala kasutatakse ka taastuvate loodusressursside hankimiseks. Eestis kaevandatakse merepõhjast enamasti ehitusliiva. Lisaks kaevandatakse Eestis ravimuda, mida kasutatakse meditsiinis, kosmeetika tootmises ja ka ravimassaažimisel.
- Energiatootmine. Eesti merealal on arvukalt kaabelliine - nii elektri- kui sidekaableid. Merre taristu rajamine ja selle opereerimine suurendavad survet merekeskkonnale. Tuulepargid võivad mõjutada lindude, kalade jt veeorganismide ning imetajate liikumist ja toitumisalasid.
- Elusressursside ammutamine. Elusressursside väljapüük mõjutab mereelustikku otseselt, häirides nende populatsiooni struktuuri ja looduslikku taastootmisvõimet:
  - Kalapüük. Majanduslikult tähtsamad liigid Eesti jaoks on räim, ahven, koha, meritint, lest, tuulehaug, särg, hõbekoger ja vimb. Kalapüük vähendab püütavate liikide arvukust, teatud püügivahendite, näiteks põhjatraalide kasutamine kahjustab merepõhja elustikku. Kalapüügiga võib kaasnedä mittesooitud kalaliikide, mereloomade ning lindude kaaspüük ja hukkumine.
  - Meretaimede korjamine. Lisaks kalapüügile tegeletakse Eesti merealal meretaimede, eeskätt punavetika kogumisega, mida kasutatakse näiteks toiduaine- ning farmaatsiatööstuses.
- Elusressursside kasvatamine:
  - Vesiviljelus. Vesiviljelus on kalade, karpide, vähkide ja veetaimede kasvatus, kasutades tehnoloogiaid, mis on mõeldud nende toodangu saamiseks suuremas mahus, kui seda võimaldaksid looduslikud keskkonnatingimused. Kalakasvatus võib veekogule olla oluline reostuskoormuse allikas.
  - Põllumajandus. Eesti asub Läänemere valgatal ja jõgede kaudu satub merre põllumajanduse hajukoormusest pärinevaid toitaineid, mis põhjustavad meres toitainete üleküllust ja eutrofeerumist. Lisaks pärineb hajukoormus ka muudest maismaalistest tegevustest, näiteks maaparandusest, metsandusest jm.
- Meretransport. Meretranspordiga kaasnev mõju väljendub peamiselt saasteainete atmosfääri sattumise, tekitatud meremüra ja heitmete merre sattumise kaudu ning naftareostusohuna, mis võib häirida mereelustikku:

- Laevandus. Laevade ballastveemahutite kaudu võivad levida võõrliigid, mis mõjutavad kohalikku ökosüsteemi, viies selle tasakaalust välja. Pidev laevaliiklus põhjustab ka veealust müra, mis võib põhjustada füsioloogilisi ja käitumuslikke muutusi mereimetajatel, kaladel ja lindudel.
- Sadamad. Laevade opereerimiseks on vaja ehitada sadamaid, süvendada laevateid ja akvatooriume. Nende tegevustega kaasnevad setete kaadamine, ehitusmaavarade ammutamine sadamarajatiste tarbeks, kütuste põletamisega kaasnevate kahjulike ainete heitmine välisõhku ja nende sadenemine merekeskkonda, aga ka ehitustöödega kaasnev meremüra ja laevaliiklus.
- Laevaehitus. Laevu ehitatakse peamiselt maal, seetõttu selle mõju merekeskkonnale on suhteliselt väike. Vaatamata sellele võib see tegevus tekitada heitmeid õhku, jäätmeid ja heitvett, mis reostavad merd ohtlike ainete ja toitainetega.
- Mere riigikaitse kasutamine. Eesti mereväe peamine eesmärk on Eesti territoriaalvete kaitse ja miinitõrje, kasutades mereala harjutusalana manöövrivate tegemiseks ja laskeharjutusteks. Mere riigikaitse kasutamisega kaasnevad tegevused, nagu miinide ja laskemoona laskude ja lõhkemise meremüra, plahvatuste lööklaine ning laskemoona toimimisel vabanenud kemikaalide sattumine merevette, mis avaldavad survet mereelustikule.
- Turism ja vaba aeg. Turismiga kaasneb heitmete sattumise oht merre ja laeva- või muu liikumisvahendi sõiduga kaasnev meremüra. Lisaks mõjutab inimeste kohalolek ja tegevus mereäärsetel aladel sealset looduskeskkonda, häirides näiteks looma- ja linnuliike, või kaudsemalt inimeste olmest ja tegevusest lähtuva prügi, müra jmt kaudu.

Bioloogiline mitmekesisus, mereökosüsteem ja toiduvõrgud ei ole saavutanud head keskkonnaseisundit eespool loetletud tegurite koosmõju tagajärjel. Elustiku puhul on tegu keeruliste tunnustega, mis sõltuvad paljude olemasolevate ökoloogiliste ja inimtekkeliste survetegurite koosmõjust, millest mõned on tänaseni ebaselged. Teatud liikide puhul sõltub nende seisund kliimateguritest (näiteks viigerhüljes). Lindude seisundit mõjutavad lisaks põhiasurkondade ja pesitsusalade olukord väljaspool Eesti mereala.

Sotsiaalmajandusliku mõju hindamisel on raportis jõutud järeldusele, et tulevikus võivad suure tõenäosusega **kasvada meretranspordi, turismi, merevesiviljeluse ja energeetikaga seotud merekasutus**. Samuti on täna **trend põllumajandusest tuleneva lämmastiku ja fosfori hajukoormuse suurenemiseks**. Sellega seoses võib suurenda survet **eutrofeerumise, ohtlike ainete ja võõrliikide** valdkonnas. Samuti võib kasvada **surve taristu rajamisest**. Juhul, kui eutrofeerumise tase jääb kõrgeks ning saasteainete sisaldus meres ei vähene, halveneb üldine inimeste heaolu ja tervis. Ühtlasi kaasneb halva keskkonnaseisundiga oluline negatiivne majanduslik mõju näiteks mereturismiga seotud majandussektorile, kalandusele, vesiviljelusele. See tähendab, et juba kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks on vaja rohkem pingutada.

Eesti vetes on uputatud erinevaid laevu. Neist paljude puhul võib kütus ning määrdeained vrakkide degradeerumisel üha suurema tõenäosusega suurtes kogustes lekkima hakata. Lisaks

võivad sõjalaevade vrakid kujutada keskkonnaohtu neil leiduvate lõhkekehade ning varasematel põhjatraalpäügi aegadel laevadele takerdunud kummitusvõrkude tõttu.

4.10 Metsanduse korraldamise tegevussuund

Eesti metsandust korraldatakse metsanduse arengukava kaudu. Hetkel kehtib [arengukava aastateks 2011–2020](#), mis näeb eesmärgidena ette:

- tagada metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine;
- luua eeldused metsasektori ettevõtete konkurents- ja kohanemisvõime ning arenguvõimaluste parandamiseks, sealhulgas töökohtade säilitamiseks ja loomiseks;
- suurendada investeringuid metsamajandusse ning teadus- ja arendustegevusse;
- tugevdada metsasektori identiteeti ja mainet;
- mitmekesistada puhke- ja vaba aja veetmise võimalusi metsades;
- tõhustada erametsade majandamist.

Uus arengukava ([MAK2030](#)) valmib eeldatavasti 2022. aastal. Selle üldeesmärk on Eesti metsanduse kestlikkuse tagamine. KEVADe programmi koostamisaegse hetkeseisuga väljatöötatud MAK 2030 alaeesmärgid on:

- Metsandus arvestab kliimamuutuste ning metsade elurikkuse seisundiga, indikaatoriteks:
  - soodsas seisundis Natura 2000 metsaelupaikade ja metsaliikide arv
  - halva tervisliku seisundi tõttu lageraiesse hinnatud puistute pindala (ha/a)
  - turbe- ja valikraiete pindala osakaal küpsete metsade raiete pindalast (%)
- Metsasektor on majanduslikult konkurentsivõimeline, indikaatoriteks:
  - puitu töötleva tööstuse kulutused teadus- ja arendustegevustele (tuhat eurot/a)
  - metsasektori ettevõtete aastane lisandväärtuse kasv (%)
  - tulundusmetsade osakaal metsamaast (%)
- Metsandus on kaasav ning arvestab sotsiaalsete ja kultuuriliste väärtustega, indikaatoriteks:
  - riigimetsa külastatavus (miljon külastust)
  - kohalikest arengusuundumustest ning vajadustest vahetult mõjutatud metsamaa pindala (ha)
  - osakaal kihelkondadest, kus ajaloolised looduslikud pühapaigad on inventeeritud (%)

Uue arengukava silmapaistvaimaks erisuseks on eesmärk panustada metsanduse lisandväärtuse loomisele. Eelduslikult annab see märkimisväärse panuse Eesti majandusnäitajatesse. Ühtlasi põhjendab see paremini metsamajandusega põhjustatud keskkonnakoormust.

Muutused metsanduses ei mõjuta üksnes looduskeskkonda ja majandust, vaid ka sotsiaal- ning kultuurikeskkonda. Nende mõjude hindamiseks on uue metsanduse arengukava koostamisse kaasatud erialaekspertid, kes viivad läbi keskkonnamõju strateegilise ja muude oluliste mõjude

hindamise. Töö on sisult sarnane KEVADe protsessi raames läbiviidava mõjude hindamisega. Kuna metsanduse arengukava koostatakse eraldiseisva dokumendina ja ka mõju hinnatakse KEVADEST eraldi, ei ole põhjust KEVADe raames metsanduse mõju põhjalikult hinnata. KEVADE koostamisel võetakse arvesse MAK2030st saadav tulem ning metsanduse tegevussuunda käsitletakse KEVADES sellega kooskõlas.

4.11 Maatoimingute korraldamise tegevussuund

Nõudmised maa ja sellega seotud info kvaliteedile ja kättesaadavusele (nt avaandmed ja digilahendused) kasvab ajas, kuna maa on üha suureneva väärtusega piiratud ressurss. Järjest enam on tarvilik suunata maakasutust paindlikult ja kasutada maakasutuses säästlikke võtteid, et kohaneda keskkonnamuutustega (sh kliimamuutustest tulenevate tagajärgedega). Maatoimingutealast kompetentsi ja pikaajalist kogemust omab Eestis peamiselt Maa-amet, mis pakub vajalikke teenuseid muu hulgas paljudele riigiasutustele ja KOVidele (nt maa omandamine, hindamine, riigimaade haldamine, lepingute sõlmimine, maakorraldus). Samas ei toeta projektipõhine rahastus ja ühtse poliitilise koordineerituse puudumine järjepidevat praktikat, püsivat kompetentsi ning teenuste arendamist. Koondades maa füüsilised, õiguslikud ja majanduslikud andmed, regulatsiooni, tööprotsessid ja infosüsteemi teenused ühtseks maatoimingute platvormiks, suudetakse paremini tagada kinnisomandi otstarbekam ja jätkusuutlikum planeerimine, kasutamine ning majandamine.

4.12 Ruumiandmete tagamise tegevussuund

Poliitikate elluviimiseks ja ruumiotsuste tegemiseks, sealhulgas kõikide planeeringutasemete (üleriigilisest planeeringust detailplaneeringuni) ja liikide (nt eriplaneering, teemaplaneering) juures, on vajalik otsuste aluseks olevate andmete kättesaadavus, kvaliteet ja kasutatavus. Looduskeskkonda puudutavate andmete puhul on eelkõige oluline andmete olemasolu ruumikujul. Täna on otsuste aluseks olev põhiline looduskeskkonna ja inimese loodud keskkonna (nt hooned, teed, elektriliinid) ruumiinfo juba kättesaadav (nt [Maa-ameti erinevad avalikud kaardirakendused](#) ja [Keskkonnaagentuuri looduskaitseks avalikud kaardiandmed](#)). Arvestades, et nii looduskeskkonna kaitse kui ka planeerimisvaldkonna küsimused lähevad järjest spetsiifilisemaks ja kohapõhisemaks, on oluline tagada erinevate osapoolte loodavate uute ruumiandmete avalik kättesaadavus, ühildatavus ja koostoime. Ruumiandmete avaliku kättesaadavuse vajadus puudutab KEVADE teemasid läbivalt, mitte üksnes eraldiseisvalt ruumiandmete tegevussuunda.

Maakattetüüpide ja tehislake objektide info aluseks on [Eesti topograafia andmekogu \(ETAK\)](#). See on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu ja geoinfosüsteem, mis on oluline osa Maa-ameti andmebaasipõhises topograafiliste andmete ja kaartide tootmisprotsessis. ETAKi vektorandmetest toodetakse Eesti põhikaarti, kaardirakenduste hübriidkaarti jne. Suures osas põhineb ETAKi stereofotogramm-meetrilisel kaardistusel. Igal aastal korraldatakse Eestis ülelend, mille tulemusel luuakse [ortofotod](#) ning tehakse [aerolaserskaneerimine](#). Selle

tulemusena uueneb Eesti ortofoto kaart ja reljeefikaart iga nelja aasta tagant. Lisaks eelnimetatutele tehakse ülelendudel [kaldaerofotosid](#) (võimaldab objekte täpsustada nurga alt vaadatuna), mis on osutunud väärtuslikuks töövahendiks ruumilistele planeerijatele, mõju hindajatele ja teiste valdkondade esindajatele. Teemakaartidena pakub Maa-amet geoloogilist informatsiooni (sh maardlate andmestikku), ajaloolisi kaarte, mullastiku informatsiooni, keskkonnakaitseliste ja tehnoobjektide kitsenduste informatsiooni, katastriüksuste informatsiooni ja palju muud. Pakutav ruumiandmestik on rikkalik. Eriti tähelepanuväärne on asjaolu, et kogu informatsiooni jagatakse tasuta, see on lihtsalt ligipääsetav ja kooskasutatav veebirakenduse kaudu ühest kohast ning suures osas alla laetav või kasutatav veebiteenusena, nagu [WMS](#) või [WFS](#). Maa-ameti kaardirakendus on Eesti keskne ruumiandmete infoallikas, mida kasutavad paljude töövaldkondade inimesed, nagu notarid, planeerijad, keskkonnakonsultandid, põllumajandustootjad jne.

[INSPIRE direktiiv](#) toetab ühtse ligipääsu põhimõtte rakendamist, mis tähendab, et kõikidele ruumiandmetele pääseb ligi ühest punktist. Eestis on selleks kontaktpunktiks ette nähtud Maa-amet. Seega tuleb tagada, et praegu mujal esitatavad ja hoitavad ruumiandmed (miks mitte ka seire jm andmed) oleks leitavad ka Maa-ameti platvormil.

Lisaks Maa-ameti kaardirakendustes toodud infole jagab alla laetaval viisil ruumiandmeid Keskkonnaagentuur, kes valdab peamiselt looduskaitse spetsiifilist informatsiooni (nt kaitstavate liikide täpsemad andmed, reostunud objektid, veemajanduskavadega seotud informatsioon). Osa infost on vabalt alla laetav, ülejäänule pääseb juurde üksnes registreerides ja huvi põhjendades. Keskkonnavaldkonnas on loodud veel mitmeid andmebaase, milles talletatakse ruumiliselt esitamise võimalikku informatsiooni. Peamiselt on selleks seireandmed.

Spetsiifilisemate vajaduste rahuldamiseks on ruumiandmete kättesaadavust võimalik veelgi parandada. Näiteks on **probleemiks kohatine keskkonnaandmebaaside paljus** ([keskkonnalubade andmebaas](#), [veekataster](#), [veespetsialisti töölaud](#), [välisõhu seire andmebaas](#), [keskkonnaregister](#) jne). See killustab keskkonnamõju puudutavat informatsiooni, muudab pildi segaseks ning vähendab erinevate andmete omavahelise sünergia saavutamise võimalust. Mõningane probleem on keskkonnalubade põhjal esitatavate seireandmete kättesaadavusega. Osati esitatakse need endiselt aruandena, mitte sissekannetena andmebaasi, ja seetõttu ei ole need automaatselt andmetöötluses kasutatavad. Tihti aga omab seireandmete kogum olulist väärtust (saab hinnata muutusi piirkonnas, mitte ainult objektil, saab hinnata trende, mitte üksnes hetkeolukorda jm) võrreldes eraldi kannetena üksikaruannetes.

Sünergiavõimalusi on ka väljaspool keskkonnavaldkonda. Näiteks kogub veeseireandmeid ka Terviseamet, põllumajandustegevuse andmeid aga Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (vt [PRIA Veebikaart](#)), Põllumajandusuuringute Keskuse [mulla kaardirakendused](#), [ehitisregister](#) ja [teeregister](#). Laiemalt tuleks vaadata ka ühise rahvusvahelise taksonoomia rakendamist, et oleks vähem tõlkimist ja sellest tulenevat müra andmete vahetamisel.

Analüüsimist vajab andmebaaside osalise koondamise vajadus. Näiteks võib see aidata vähendada andmete kogumisele kuluvat ressursi (nt osaliselt ühendada joogivee ja põhjaveeseiret). Lisaks tuleb kaaluda võimalust suurema osa info avaldamist ühe akna (veebirakenduse) kaudu, mis võimaldab huvirühmadel lihtsamalt kätte saada neile olulist informatsiooni (nt põllumajandustootjatele kõikide veekaitsepiirangute ruumilised andmed ühest kohast). Alustada tuleb riigi kogutud ruumiandmete kaardistamisega.

Andmebaaside koondamisel tuleb arvestada andmebaasi optimaalse suurusega. On mõistlik teatud keskkonna teemad hoida ühes, teised teises baasis ning tagada andmete mugav liikumine läbi teenuste. Lõpptarbijale on võimalik andmed mugavalt kättesaadavaks teha ka juhul, kui need pärinevad erinevatest andmebaasidest, aga pakutakse kliendile ühest pöördumispunktist/teenusest. Ühe pöördumispunkti kasutamine võimaldab andmeid omavahel ühtlustada. Lepitakse kokku andmete esitamise standard, mis annab kindluse, et erinevate osapoolte loodud andmed on vaadeldavad samadel tingimustel (ühtsed täpsusastme põhimõtted, sama koordinaatsüsteem, sama kõrgussüsteem, samad alusandmed jne). Standardiseerimine ja andmete korrektne kuvamine eeldab kompetentsi, mis on olemas Maaametil. Töövoogude jaotus (kes loob, kes kogub, kes esitab ja kes kuvab) tuleb kokku leppida teemade kaupa asutuste kompetentsi ja ülesannete põhjal.

4.13 Keskkonnakorralduse, keskkonnalubade, sh tööstusheite ja keskkonnatasude, tegevussuund

Keskkonnakorraldus on seotud keskkonnanormide, -standardite, -ekspertiiside, -auditite korraldamise ja keskkonnamõju hindamise ning keskkonnalubade ja -tasude kaudu kõigi KEVADes käsitletud teemadega. Keskkonnakorralduse kaudu on võimalik toetada nii elurikkuse, kliimapoliitika kui ka ringmajanduse valdkonna edendamist.

Keskkonnakorralduslike meetmete eesmärk on luua selline raamistik, mille sees oleks soodustatud keskkonnakestlikum tootmine ja tarbimine ning seda võimaldavate tehnoloogiate arendus. Seda soodustatakse näiteks vastavate teavituse ja protsesside juhtimise meetmetega (ökomärgised ja keskkonnahoidlikud riigihanked, samuti sektorite/organisatsioonide vaba tahte lepingud). Keskkonnakorraldus hõlmab ka õiguslike raamide seadmist keskkonnakaitselubade ja eriti spetsiifiliste tegevuste puhul komplekslubade nõuetega.

Mõjude piiramisele eelneb keskkonnamõjude või strateegiline keskkonnamõjude hindamine, et tuvastada tegevuse kõige tõhusamad keskkonnakestlikud alternatiivid. Keskkonnaseisundit seiratakse keskkonnaseire meetmetega nii riiklikul, KOV kui ka ettevõtte tasandil. Lisaks traditsioonilisele keskkonnakaitseloa regulatsioonile on üha olulisem hinnata ringmajanduse põhimõtete järgimist – sisendressursi kasutamise efektiivsust (asendades võimaluse korral ressursse teisese toormega), kemikaalide kasutust ja tekkinud toote hilisemaid kasutusvõimalusi kas korduskasutusena või uuesti sisendressursiks ümbertöötlemise kaudu.

Uus ja ilmselt majandust struktuurselt ümber kujunema suunav mehhanism on ka kestliku rahastuse meetmete pakett, mis finantsinstitutsioonide tegevuse kaudu edendab peamiselt

keskkonnakestlike projekte ja tegevusi. Ühtne raamistik iga tegevusala jaoks selle kohta, mis on pikaajaliselt keskkonna jaoks kestlik, loob võimaluse võtta ühiseid samme kiiremini ja leida selleks vajalikud rahalised vahendid finantssektorist.

Varem väljastati Eestis valdkondlike keskkonnalube: välisõhu saasteluba, vee erikasutusluba, jäätmeluba, maavara kaevandamise luba, kasvuhoonegaasidega kauplemise luba ja lisaks ohtlike jäätmete käitluslitsents. [Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse](#) alusel koondati 2019. aastal kõik varasemad loatüübid üheks keskkonnaloaks. [Keskkonnaluba](#) annab õiguse vee erikasutamiseks, paiksest heiteallikast saasteainete välisõhku väljutamiseks, jäätmete käitlemiseks ja maavara kaevandamiseks. Paiksest heiteallikast saasteainete välisõhku väljutamise õigusega keskkonnaluba reguleerib muuhulgas ka kasvuhoonegaaside emissiooni, mis on kliimapoliitika valdkonnas keskne teema. Keskkonnaluba ei anta tegevuseks, milleks on vajalik keskkonnakompleksluba.

Keskkonnakomplekslubasid (edaspidi *kompleksluba*) väljastatakse [tööstusheite seaduse](#) alusel suure keskkonnaohuga tööstuslikeks tegevusteks, et ennetada ja vähendada kaasnevaid keskkonnamõjusid. Kompleksluba annab õiguse tegevuseks seaduse alusel määratud tegevusvaldkonnas või allvaldkonnas viisil, mis tagab keskkonnahäiringute vähendamise võimalikult suures ulatuses. Kompleksloa andmisel hinnatakse kavandatava tegevusega tekkivate heidete mõjusid keskkonnaelementidele komplekselt. Kompleksloaga sätestatavad nõuded peavad tagama vee, välisõhu ja pinnase kaitse ning käitises tekkinud jäätmete käitlemise viisil, mis hoiab ära saastuse kandumise ühest keskkonnaelemendist (vesi, välisõhk ja pinnas) teise ning on kaudselt seotud ka elurikkuse säilimisega. Kompleksloa omajal on kohustus kasutada [parimat võimalikku tehnikat](#) ja järgida heite piirväärtusi.

Keskkonnatasude eesmärk on vähendada võimalikku kahju, mis tekib loodusvarade kasutamisega, saasteainete keskkonda väljutamisega ja jäätmete kõrvaldamisega ([keskkonnatasude seadus § 4 lg 1](#)). Lisaks on selliste tasude rakendamise eesmärk suunata loodusvara tõhusamalt kasutama, mis on otseselt seotud ringmajanduse edendamisega, kuid ka elurikkusega (nt elupaikade säilimise või intensiivse kalapüügi ohjamise kaudu). Tulenevalt keskkonnatasude seadusest jaguneb keskkonnatasu loodusvara kasutusõiguse tasuks ja saastetasuks ([keskkonnatasude seadus § 3 lg 3](#)). Viimasel on otsene seos kliimapoliitikaga tulenevalt kasvuhoonegaaside heitele rakendatavast saastetasust ([keskkonnatasude seadus 3. ptk](#)), kuid samuti ka elurikkusega (elukeskkonna kvaliteet, eriti aktuaalne veekogude eutrofeerumist põhjustavate fosfor- ja lämmastikühendite puhul, sealhulgas õhu kaudu leviv ammoniaak), ning ringmajandusega (suund saaste vähendamisele näiteks koristusjääkide ja biojäätmete ning reoveesette ringlussevõtu kaudu).

Keskkonnakorraldus on tihedalt seotud ka **seireandmete olemasoluga (nt keskkonnamõju hindamise raames), mida mitmes valdkonnas on siiski seni veel puudulikult** (nt süsinikku siduvate orgaaniliste muldade vananenud mullakaart; ilmavaatluste andmed ei ole hõlpsasti alla laaditaval kujul; **päikesekiirgust vaadeldakse, kuid**, erinevalt teistest ilmavaatlusandmetest, **ei kuvata lähi-reaalajas** (vt ptk 4.15. Ilmainfo tagamine). Seega on jätkuvalt üheks keskkonnaseire „pudelikaelaks“ seireandmete kasutatavaks tegemine. **Suure**

hulga keskkonnaandmete taaskasutamine on raskendatud, kuna olemasolevatele andmetele liigipääs avaliku sektori eri asutuste vahel või ka kolmandatele osapooltele on piiratud. Seetõttu nähakse KEVADes olulisena üha arenevas digiriigis avaandmete kaudu andmete ligipääsu lihtsustamist. Keskkonnamõju analüüsimisel ja poliitikate elluviimisel on vaja ka kvaliteetseid ruumiandmeid, mis eeldab muuhulgas andmete digitaliseerimist, kättesaadavust ja ajakohasust.

4.14 Keskkonnateadlikkuse kujundamise tegevussuund

Keskkonnateadlikkuse edendamisega tuleb ühiskonnas tegeleda pidevalt, kujundamaks Eesti inimeste hoiakuid ja käitumisharjumusi keskkonnahoidlikumaks, et inimesed oskaksid hinnata oma tegevuse otsest või kaudset mõju loodusele. Seeläbi tagatakse ühiskonnas arusaam keskkonda säästvast tarbimisest, mis toetab elurikkuse säilitamist ja teiste ökosüsteemi hüvede hoidmist ning aitab leevendada kliimamuutusi ja kohaneda kliimamuutuse mõjuga. Alates 2008. aastast tehtavad [keskkonnateadlikkuse uuringud](#) näitavad, et Eesti elanike huvi keskkonnateemade vastu on üldiselt suur ning hoiakud loodushoidlikud. Siiski on **vajaka süsteemsest mõtteviisist ning oskusest seostada oma igapäevaseid valikuid globaalsete keskkonnaprobleemidega**. Ka [Eurobaromeetri küsitlustulemused](#) näitavad, et Eesti elanikud näevad kliimamuutusi Euroopa Liidu keskmisega võrreldes vähem olulise globaalse probleemina ning peavad siinkohal iseenda käitumise muutmisest tähtsamaks riiklikke regulatsioone.

Keskkonnateadlikkuse edendamisel on oluline nii loodusteaduslik ja keskkonnaalane kirjaoskus, süsteemne mõtlemine, millele pannakse alus koolis, kui ka võimalus leida usaldusväärset asjakohast keskkonnateavet, et teha igapäevaelus keskkonnahoidlikke otsuseid ja valikuid. Selleks, et keskkonnainfo oleks hõlpsamini kättesaadavam ja kasutatavam, arendab Keskkonnaagentuur koos Keskkonnaministeeriumiga välja keskse Keskkonnaportaali, mis edaspidi pakuks „väravat“ eri andmebaasides paiknevatele keskkonnaandmetele. Tähtsusetu teaduspõhise keskkonnainfo loomise ja edastamise süsteemi kõrval on aga oluline luua võimalused selleks, et inimesed saaksid keskkonnateadlikult käituda, sealhulgas suunduda keskkonnakahju tagajärgedega tegelemiselt (näiteks jäätmete sortimine) nende ennetamisele. Samuti on vaja pöörata tähelepanu keskkonnateabe kättesaadavusele eesti keelest erineva emakeelega sihtrühmades.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on moodustatud juhtrühm ministeeriumi ja haldusala esindajatest, et kujundada ministeeriumi strateegiline vaade, kuidas ühiskonnas keskkonnateadlikkust suurendada, töötada välja selle hindamiseks vajalikud mõõdikud ning planeerida edasised tegevused. „Vastutustundliku ettevõtluse ja tarbijakäitumise kujundamise uuring 2020“ toob välja ka vajaduse väärtustada vastutustundlikku ettevõtlust, mis aitab tagada efektiivse infovahetuse (sh keskkonnateadlikkuse) nii tarneahelas kui ka ettevõttes endas.

Keskkonnateadlikkuse edendamiseks toetatakse Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) [keskkonnateadlikkuse programmist](#) igal aastal tegevusi, mis edendavad kestliku

keskkonnakasutuse põhimõtete, looduse ja inimühiskonna seoste, looduses toimuvate protsesside ja elurikkuse tundmaõppimist. 2022. aastal on programmi eelarve 1 850 000 eurot.

4.15 Keskkonnahariduse tegevussuund

Keskkonnahariduse, mida käsitleme kui kestlikku arengut toetavat haridust, olukord Eestis on hea. Eesti õpilaste teadmised ja oskused loodusteadustes on OECD riikide parimad ([OECD rahvusvaheline õpilaste õpitulemuste uuring, 2018](#)). Koolid ja lasteaiad lähtuvad riiklikest õppekavadest ([Põhikooli riiklik õppekava, 2011](#) ja [Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011](#)). Neis on eraldi kirjeldatud õppekava läbiva teemana „Keskkond ja jätkusuutlik areng“. Üldpädevustena tuuakse välja loodusteaduslik pädevus ja loodusliku mitmekesisuse väärtustamine. Samuti viidatakse õppimisvõimalustele avatud ja mitmekesistele õppekeskkondadele. Koolieelsete lasteasutuste õppekavas ja üldhariduse õppekavas on hetkel toimuva õpitulemuste kaasajastamise käigus uuendatud ka keskkonna ja ökoloogia teemad ning eraldi rõhutatakse keskkonnaalaste teadmiste tähtsust rohepöörde õnnestumiseks. Siiski ei ole kestliku arengu teema lõimimine õppeainetesse valdav, põhjuseks nii õpetajate pädevuse kui ka toimevõime puudus.

Probleemiks on ka loodusainete õpetajate järelkasv – [OSKA uuringuaruanne \(2018\)](#) toob välja, et huvi eriala vastu on väike, samas aga õpetajate vajadus suur ning töötavate õpetajate keskmine vanus kõrge. Seoses kõrghariduse alarahastusega võib eeldada negatiivset mõju ka keskkonnaerialade pakkumisele ülikoolides.

Kogu Eestit katab keskkonnahariduskeskuste võrgustik, mille pakutavates õppeprogrammides osalemist toetatakse süsteemselt KIKi kaudu. Keskuste ja õppeprogrammide informatsioon on kõigile kättesaadav Keskkonnaameti hallatavas infoportaal (vt www.keskkonnaharidus.ee). Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga on vastu võetud [Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse tegevuskava](#), millele toetudes on alustatud süsteemset mitteformaalhariduse kvaliteedi parandamist. Alates 2019. aastast on Eesti Keskkonnahariduse Ühing vedanud eest õppeprogrammide kvaliteedikriteeriumite väljatöötamist ja kvaliteedihindamist, mille kaudu omistatakse kriteeriumitele vastavatele haridusprogrammidele kvaliteedimärgis „Läbimõeldud programm“. Kvaliteediprogrammi järgmist etappi keskkonnahariduskeskuste juhendajate kompetentsimudeli ja enesehindamisvahendi väljatöötamiseks alustati 2021. a sügisel. Oluline on tagada nende protsesside jätkuvus ning seotus formaalharidussüsteemi arengutega.

[Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035](#) üheks aluspõhimõtteks on ühiskonna ja looduskeskkonna kestlik areng. Samas tuuakse välja, et formaalõppes peaksid tekkima võimalused paremini arvestada avatud õppekeskkondades, sealhulgas keskkonnahariduskeskustes, õpituga. **Tähelepanu tuleks pöörata ka 2021. a kevadel UNESCO konverentsil vastu võetud [kestliku arengu hariduse Berliini deklaratsioonis toodud soovitudele](#), sealhulgas kestliku arengu hariduse integreerimisele elukestva õppe võimalustesse ja erinevatesse haridustasemetesse, samuti õpetajaharidusse.**

4.16 Ilmainfo tagamise tegevussuund

Info tootmise viisi järgi jaguneb ilmainfo kaheks suhteliselt eraldiseisvaks, kuid kaudset seotud osaks: [vaatlusandmed](#) ja [ilmaprognoosid](#). Vaatlusandmed saadakse otse [vaatlusvõrgust](#) (maapealsed vaatlusjaamad, raadiosondid, ilmaradarid, vaatluspoid merel, mõõtmised laevadelt, lennukitelt ja ilmasatelliitidelt). Ilmaprognoos saadakse numbrilisest ilmaprognosist neljamõõtmeliste (kolm ruumimõõdet ja aeg) andmehulkadena, mis sisaldab regulaarselt paiknevate ruumipunktide ilmaparameetreid, nagu õhurõhk, temperatuur, õhuniiskus, tuule kiirus ja suund jne. Väljundfaili standard on Maailma Meteoroloogiaorganisatsiooni (WMO) GRIB-formaat. Vaatlusandmed, mis edastatakse [WMO globaalse vaatlussüsteemi GOS \(Global Observing System\)](#) kaudu prognoosikeskustesse, on sisendiks prognoosimudelitesse. Mudel arvutab ilmastikutingimuste hetkeolukorrast ja füüsikaseadustest lähtudes prognoosi lähemateks ööpäevadeks. Oluline on seejuures teada, et atmosfääri üleilmse liikumise tõttu vajatakse prognoosiks ka üleilmset andmehõivet, mistõttu ainult Eesti vaatlusandmetele tuginedes Eesti ilma prognoosida ei saa. Keskkonnaagentuuri vaatlusandmetel on prognostiline väärtus GOS globaalse andmehõive osana. Keskkonnaagentuuri vaatlusandmetel on oluline roll kohaliku prognoosi täpsuse suurendamisel, kliimaanalüüside jaoks, riigisiseste ilmaga seotud riskide hindamise jaoks ning paljuks muuks riiklikuks otstarbeks.

Nimekiri rahvusvahelistest projektidest, organisatsioonidest ja konsortsiumitest, milles Keskkonnaagentuur Eesti esindajana osaleb:

- Maailma Meteoroloogiaorganisatsioon (WMO)
- Euroopa Meteoroloogiliste Satelliitide Kasutamise Organisatsioon (EUMETSAT)
- Euroopa Keskpika Ilmaennustuse Keskus (ECMWF)
- Euroopa meteoroloogiateenistuste ühendus (EUMETNET)
- Numbrilise ilmaprognoosimudeli konsortsiumid HIRLAM (kuni 2025)/ACCORD (al 2021 ühendatud)
- NORDMET/United Weather Centres (UWC)/MetCoop

Ilmavaatlused

Eestis vastutab ilmavaatluste eest Keskkonnaagentuur. [Seirevõrgus](#) on 111 jaama, mille hulgas on 26 WMO standardile vastavat põhivõrgu meteoroloogiajaama, ranniku-, hüdromeetria-, sademete mõõtejaamad, lennumeteoroloogia jaamad ning kaks ilmaradarit (Tallinn-Harku ja Sürgavere). Tallinn-Harku jaamas lastakse kord ööpäevas üles raadiosonde. Maapealse WMO seirevõrgu territoriaalne katvus on valdavalt hea.

[Aarhuse konventsioon](#) ja [avaandmete direktiiv](#) näevad ette, et keskkonnaandmed, sealhulgas ilmaandmed peaksid olema tasuta avalikult kättesaadavad, kuid **Keskkonnaagentuuril ei ole andmete allalaadimiseks vastavat keskkonda**. Rakendusliidese loomine avaandmete nõuete järgimiseks on töös. Keskkonnaagentuuri ilmateenuste [veebilehel](#) saab andmetabeleid näha tunnise vaatlussammuga, arhiveeritud andmeid saab küsida teabenõude korras. Varasemate aastate tunniandmed on staatiliste tabelitena kättesaadavad rubriigis [ajaloolised ilmaandmed](#).

Lisaks Keskkonnaagentuurile toodab tunnise sammuga ilmaandmeid avalikuks kasutamiseks Eesti Keskkonnauuringute Keskus (EKUK) neljas vaatluskohas: Tallinnas (loomaiaa territooriumil), Aseris (Ida-Virumaa), Külitsel (Tartumaa) ja Uulus (Pärnumaa). Nende andmete kogumisel ei lähtuta mitte WMO standardist, vaid EKUKis kasutatava Airviro õhusaaste seiresüsteemi vajadustest. Selliste vaatlusandmete eeliseks on aga mõõtmised kolmel eri kõrgusel 22 m kõrguses mastis, mis võimaldab hinnata atmosfääri pinnakihi kihistumist ja hajumistingimusi. Õhusaaste seire mõõtmiste tulemused (sh ilmavaatlused mastides) on vabalt kättesaadavad Eesti välisõhu kvaliteedi portaalist (vt www.ohuseire.ee).

Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituut teeb regulaarseid temperatuuri, tuule ja õhuniiskuse mõõtmisi Eesti Keskkonnaobservatooriumi struktuuri kuuluvas SMEAR-Estonia mõõtejaamas Järveljal (Tartumaa). Andmeid kogutakse mastis kõrgustel 30, 50, 70, 90 ja 110 meetrit maapinnast. Need on teadusmõõtmised, mistõttu **tuleb andmete kasutamises uurimisrühmaga iga kord kokku leppida**.

Ilmaprognoosid

Ilmaprognooside eest vastutab Keskkonnaagentuur. Praegu saab Keskkonnaagentuur prognooside koostamiseks vajalikud mudelarvutuse tulemused otse Euroopa Keskpika Ilmaprognoosi Keskuselt (European Centre for Medium-Range Weather Forecasts, ECMWF), mille liige Eesti on. Prognooside aluseks on [ECMWF globaalmodell](#), mille horisontaalne võrgulahutus (võrgupunktide vahekaugus, mis määrab mudelis käsitletavate nähtuste minimaalse ruumilise ulatuse) on umbes 9 km ja võrgupunktid paiknevad atmosfääri 137 kihis). Lisaks kasutatakse piiratud ala mudeli MEPS väljundit (horisontaalne võrgulahutus on 2,5 km ja vertikaalselt 65 kihti).

KEVAD keskendub suuresti ekstreemsete ilmanähtuste prognoosimisele ja varajasele hoiatussüsteemile kliimamuutuse olukorras. Selleks on vajalik piirkondliku väga kõrge lahutusega (500 m või vähem) ilmaprognoosimudeli arendamine (*nowcasting model* – üllilühiajalise prognoosi mudel). Üllilühiajalise prognoosi mudel võimaldab anda prognoosi lähima 12 tunni kohta, et tagada õigeaegsed hoiatused suurte sademete, äikesetormide, trombide jm ohtlike ilmastikunähtuste kohta Eesti piirkonnas. Üllilühiajalise prognoosimise võime suurendamiseks osaleb KAUR MetCoOp koostöös, mille raames arendatav kõrgema resolutsiooniga MEPS katab suurel määral ka Eesti vajaduse. Numbriliste mudelite arenduseks kasutab Keskkonnaagentuur ECMWF arvutusressurssi ning otsib koostöövõimalusi akadeemiliste teadusasutustega mudeliarenduse vallas.

Ilmainfo tagamise tegevussuunas on peamiseks probleemiks **ebastabiilne ja suuremalt jaolt projektipõhine rahastus**, mis pärsib nii prognooside täiustamiseks vajalikke IT-lahendusi (sh ilmaprognoosimudeli arendust, lahenduste ülalpidamiskulusid) kui ka seirevõrgu plaanipärasest arendamisest. Lisaks on projektipõhine rahastus vastuolus **pika planeerimisahelaga** (ilmaprognoosimudeli spetsiifilised IT-lahendused nõuavad koostööd eri asutuste vahel – Keskkonnaministeerium planeerib eelarvet, KeMIT hangib ja tellib KAURile sobivaid lahendusi). Samuti **napib tippspetsialiste** ilmaprognoosimudelite arendamiseks (sh ECMWF ressursside laiemaks

kasutuselevõtuks), kaugseireks, andmebaaside ja rahvusvahelise (teadus)koostöö arendamiseks. Kriitilisel kohal on **ebaatraktiivsed palgad**.

5 KEVADe seos muude strateegiliste planeerimisdokumentidega

Tulenevalt [KeHJS](#) § 36 lõike 2 punktist 3 peab KSH programm sisaldama strateegilise planeerimisdokumendi seoseid muude strateegiliste planeerimisdokumentidega. KEVADe seos keskkonnavaldkonna dokumentidega on selgitatud peatükis 2. Alljärgnevalt on kirjeldatud KEVADe seoseid teiste valdkondade strateegiliste dokumentidega, ministriumite valitsemisalade kaupa.

5.1 Haridus- ja Teadusministeerium

- [Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035](#)

KEVAD ja haridusvaldkonna arengukava on lähedalt seotud ühiskonna ja looduskeskkonna kestliku arengu läbiva põhimõtte kaudu. Õppeasutuste taristu ehitamisel peetakse oluliseks arvestada energiatõhususe põhimõtetega ja keskkonnasõbralikkusega. Toetatakse üldpädevuste arengut (nt digipädevus), spetsialistide ettevalmistamist (nt energeetika), keskkonnateadlikkust (sh eri asutuste ja ettevõtete vahelist tihedamat koostööd, teaduspõhist keskkonnahoidlikku ressursikasutust, kliimamuutuste temaatika käsitlemist) ja väärtushoiakute kujunemist (nt kliimasõbralikud hoiakute ja valikute toetamine). See kõik on eelduseks keskkonnainfo kättesaadavuse parandamisel, selle professionaalsel käsitlemisel ja sealjuures keskkonna kestliku arengu tagamisel.

- [Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035](#) (TAIE on koostatud ja vastutada võrdsetel alustel peamiselt koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga)

Arengukava kolm suunda on teadussüsteem, teadmussiire ja ettevõtluskeskkond. Teadussüsteemi suuna ülesanne on tagada Eesti teaduse areng, mitmekesisus ja konkurentsivõime maailmamastaabis. See suund on kaudselt seotud keskkonnavaldkonna toimimisega keskkonnahoidu võimaldavate tehnoloogiate arengu ja spetsialistide olemasolu kaudu. Teadmussiire soodustab eri valdkondade teadmiste, tehnoloogiate ja ideede rakendust teistes valdkondades, parandades seeläbi ka ühiskonna kohanemisvõimet globaalsete muutustega (nt kliimamuutused) toimetulekuks. Seega on arengukaval lähedane seos keskkonnavaldkonna eesmärkide saavutamise meetodikate tõhustamisega ning keskkonnateadlikkuse suurendamisega. Samuti toetatakse arengukavas lineaarselt majandusmudelilt üleminekut ringmajandusele, ettevõtete ärimudelite kohandamist madalsüsiniku- ja ringmajanduse põhimõtetele vastavaks ning jätkusuutlike ja keskkonnasäästlike tehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu. Sellega seostub arengukava kõigi kolme KEVADe valdkonnaga (elurikkus, kliimapoliitika, ringmajandus).

- [Noortevaldkonna arengukava 2021–2035](#)

Arengukavas tuuakse välja noorte olulisus ühiskonda (sh keskkonna valdkonda) edasiviiva jõuna. Seetõttu on kavandatud võimalused eri teemavaldkondade (sh keskkonna- ja kliimaküsimuste ning keskkonnateaduse huvialade) avastamiseks noorsootöö kaudu. Samuti toetatakse noorte omaalgatusi ja kodanikuaktiivsust, mis on sagedasti seotud keskkonnahoidlikkusega. Arengukavas nähakse olulise kohana ka noorte keskkonnateadlikkuse kasvu, mis võimaldab kasvatada hoolivust ja panustab keskkonnaprobleemidega seotud väljakutsetega toimetulekusse.

- [UNECE säästvat arengut toetava hariduse strateegia](#)

UNECE liikmesriikide piirkonnas säästvat arengut toetava hariduse strateegia põhiteemad on lisaks muule ka keskkonnakaitse, loodusressursside kasutamine ning bioloogiline ja maastikuline mitmekesisus. Säästvat arengut toetava hariduse seisukohalt tuuakse olulisimana välja orienteeritus eetilisele, näiteks vastastikuse sõltuvuse probleem inimese ja looduse vahel. Strateegias esitatud ühe põhitegevusena on multidistsiplinaarsete käsitlusviiside ja erialauuringutega loodus-, majandus-, riigi- ja sotsiaalsteaduste vaheliste seoste tugevdamine. Samuti on vaja „...tähelepanu suunata globaalsetele, regionaalsetele, riiklikele ja lokaalsetele keskkonnaprobleemidele, selgitades neid elutsükli analüüsi teel, ning keskenduda peale looduskeskkonna probleemide ka sotsiaal-majanduslikele aspektidele, mis mõjutavad nii loodust kui ka antropogeense surve all olevat keskkonda“.

- [Berlin Declaration on Education for Sustainable Development](#) (*Kestliku arengu haridust toetav Berliini deklaratsioon*)

UNESCO Maailmakonverentsil (mai 2021) vastu võetud deklaratsioon annab keskkonnahariduse põhisuunad järgnevas kümneks aastaks. Sealjuures väärtustatakse säästva arengu hariduse integreerimist kõikidesse õppetasemetesse, keskkonna- ja kliimateemad õppekava põhikomponendina. Noori motiveeritakse tegutsema ja kaasa rääkima jätkusuutliku arengu soodustamiseks. Suund on ka digitaalsete ja rohetehnoloogiate rakendamiseks, mis tagaks turvaliselt ja vabalt kättesaadava info õppetöök või teadustöök. Deklaratsiooni seos KEVADega ilmneb keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevussuuna kaudu.

5.2 Justiitsministeerium

- [Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum 2020–2023](#)

Programm on kaudselt seotud KEVADega keskkonnalubade tegevussuunaga õiguslike aluste kaudu. Kaudne seos on ka keskkonnaandmetega, kuna need puudutavad ka avaandmete küsimusi. Peetakse oluliseks isiku õiguste kaitset tagava regulatsiooni vastavust nüüdisaegse ühiskonna vajadustele ja võimalustele. Tsiviilkohtumenetluses nähakse vajadust lahendada vaidlusi õigesti ja võimalikult lühikese aja jooksul ilma liigsete ressurssideta. Samuti peetakse vajalikuks panustada täitemenetluse reeglitesse,

mille kaudu ebaõiglust sagedasti kõrvaldatakse (nt keskkonnale ohtlike rajatise kõrvaldamine). Keskkonnakuritegusid peetakse programmis suure mõju ja kahjuga kuritegudeks, millele kriminaalpoliitika peab keskenduma. Keskkonnakuritegusid hoogustavad piiratud ressursi tingimused, mistõttu küsimused sel teemal muutuvad üha aktuaalsemaks kliimamuutustest ja elurikkuse vähenemisest tingitud ressursside vähenemisel või kasutuse piiramisel.

5.3 Kaitseministeerium

- [Riigikaitse arengukava 2017–2026](#)

Arengukava põhieesmärk on julgeolekuohtude maandamine ja elutähtsate teenuste kestlikkuse tagamine. Laiapindne riigikaitse, sealhulgas valmisolek võimalikeks hädaolukordadeks ja sõjalisteks ohtudeks, on eri määral seotud kiirgusohutusega, elutähtsate teenuste toimivuse kaudu energiamajandusega, läbi selle kliimamuutustega ja keskkonnanressursside kasutusega. Sõjalise kaitsega seoses on oluline merenduse valdkonna ohutuse ja turvalisuse arendamine, millel võib olla mõju merekeskkonnale ja -elustikule. Samuti võib teatud piirkondades väljaõppe- ja harjutusalade kasutuselevõtt mõjutada negatiivselt looduskeskkonda. Kuigi arengukavaga planeeritakse mõjude vallas ka keskkonnanalaste riskide maandamismeetmeid, millel võib olla positiivne kokkupuude KEVADega, ei toeta arengukava tõenäoliselt suures osas keskkonnavaldkonna eesmärke.

- [Kaitseministeeriumi valitsemisala keskkonna- ja kliimapolitiika](#) (kinnitatud juuli 2021)

Selle dokumendi eesmärk on Kaitseministeeriumi valitsemisalas loodushoiuga arvestamine ja riiklike kliimaeesmärkide toetamine süsinikuheite ja jooksvate kulude vähendamise kaudu. Kaitseministeeriumi valitsemisala maastikuhoolduskava koostamise käigus tehtavad uuringud koguvad ruumiandmeid, mis panustavad muuhulgas ka kliimamuutuste uurimisse (nt mulla süsinikusisaldus) ja elurikkuse seiresse. Kaitseväge päikeseelektri tootmine ja üldine plaan tõhustada ressursikasutust seostub heitmete vähendamise kaudu samuti kliimavaldkonnaga. Õhusaaste ja kliimaga on seotud ka jalgrataste ning hübriid- ja elektriautode üha suurem kasutuselevõtt majandussõidukitena ja liikuvuskorralduse tõhustamine. Ringmajandusega seotult on oluline osa messinghülsside metallina müümisel ja üleüldisel plaanil suunata rohkem materjale taaskasutusse. Lisaks plaanitakse rakendada keskkonnateadlikkuse programmi eesmärgiga teha keskkonnahoidlikumaid otsuseid ja tutvustada keskkonnavaldkonna tegevusi ka avalikkusele. Poliitika toetab kaudselt ka võimalike keskkonnavaldkonda kuuluvate innovaatiliste lahenduste väljatöötamist.

5.4 Kultuuriministerium

- [Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030](#) (*Sport 2030*) ja [selle rakendamise aluseks olev spordiprogramm 2021–2024](#)

KEVADega on otseselt seotud „Sport 2030“ punkt 7.9 („Spordi korraldamisel ning sporditaristu rajamisel ja ajakohastamisel järgitakse keskkonnasäästlikkuse põhimõtteid“). Kaudsemalt on seotud punktid 5.6 („Planeerimisel ja projekteerimisel käsitletakse liikumispaiku ning -alaid avaliku ruumi lahutamatu osana. Sporditaristu peab olema kõigile kättesaadav.“) ja 8.3 („Riik väärtustab laste ja noorte sihipärasest sporditegevusest ning toetab seda valdkonda süsteemselt. Luuakse ja arendatakse piirkondlikke ning üleriigilisi õppe- ja treeningkeskusi“). Keskkonnateadlikkuse valdkonnas aitab keskkonnaharidus (matkade jt sarnaste tegevustega) suurendada Eesti elanike, eriti noorte, liikumisaktiivsust.

- [Kultuuri arengukava 2021–2030](#) (*Kultuur 2030*)

Arengukavaga tahetakse kujundada avalikku ruumi viisil, mis toetab keskkonnaeesmärkide saavutamist, on kooskõlas kliimaneutraalsuse ja elurikkuse eesmärkidega ning toetab kliimamuutustega kohanemist. Soov on arendada kestlikke toimetudeid, soodustada kliimasõbralike lahenduste väljatöötamist, rakendada ringmajanduse ja -disaini põhimõtteid, muuta kultuuritaristu vastupidavaks kliimamuutuste mõjule ja hoida kultuurimaastike kujundamisel elurikkust. Plaan on juurutada keskkonnateadliku kultuurikorralduse põhimõtteid ja toetada kultuurivaldkonnas rohepöörde eesmärke vähendamaks kultuurivaldkonna keskkonnamõju.

- [Sidusa Eesti arengukava 2021–2030](#)

Arengukavaga toetatakse muuhulgas Eesti rahvusriigi kestlikkust keele, kultuuri ja majanduse arengu kaudu. Samuti toetatakse eri rahvuste lõimumist ja ühtekuuluvustunnet Eestis. Seos KEVADega tuleneb keskkonnateadlikkuse tegevussuuna kaudu, kus tuleb arvestada Eesti elanike erineva keelelis-kultuurilise taustaga ning elanike kasutatavate infoallikate erinevusega.

5.5 Maaeluministerium

- [Euroopa Liidu mullastrateegia 2030. aastaks](#)

Strateegia peamised eesmärgid on vähendada mulla degradeerumist, taastada süsinikutalletuse potentsiaal ja saavutada maasektoris kliimaneutraalsus 2035. aastaks, vähendada keskkonnasaastet ning tagada pinna- ja põhjavee hea seisund. Sellega on

mullastrateegia otseselt seotud KEVADega peamiselt elurikkuse ja kliimapoliitika valdkondade ning ka mitmete muude tegevussuundade kaudu.

- [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika \(ÜPP\) strateegiakava 2021–2027](#)

Strateegiakava üks eesmärk on edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid. Plaanitakse panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse. Suund on kestlikul arengul ja loodusvarade (vesi, muld, õhk) jätkusuutlikul ja tõhusal majandamisel. Soovitakse panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid, säilitada elupaiku ja maastikke. Seostub KEVADega otseselt.

- [Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 \(PõKa 2030\)](#)

Arengukava eesmärk on kaasa aidata Eesti põllumajanduse, kalanduse, vesiviljeluse ja toiduainetööstuse arengule ja konkurentsivõime kasvule, toidujulgeolekule, maa- ja rannapiirkondade tasakaalustatud arengule, samuti taimede ja loomade heale tervisele, muldade seisundi paranemisele, toiduohutusele ning puhta keskkonna ja liigilise mitmekesisuse säilimisele. Seostub otseselt KEVADe elurikkuse, kliimapoliitika ja ringmajanduse valdkonnaga, muuhulgas vee- ja merekeskkonna kaitse, keskkonnalubade ja -tasude ja keskkonnateadlikkuse tegevussuundadega.

- [Taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava aastateks 2019–2023](#)

Tegevuskava eesmärk on jõuda keemiliste taimekaitsevahendite kasutamiseni vaid reaalse vajaduse korral ja arvestavate alternatiivsete tõrjemeetodite puudusel. Selleks plaanitakse muuhulgas parandada keskkonnateadlikkust nii taimekaitsevahendite kasutajate hulgas kui ka saaduste tarbijate seas. Samuti soodustatakse sellealaste teadusuuringute tegemist. Tegevuskava seostub eelkõige KEVADe elurikkuse valdkonnaga ning keskkonnateadlikkuse ja -hariduse tegevussuunaga.

- [Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi kogumine, säilitamine ja kasutamine 2021–2027](#)

Programmiga luuakse eeldused põllumajanduskultuuride kohaliku päritolu geneetiliste ressursside kogumiseks, säilitamiseks ja kasutamiseks nii elurikkuse hoidmiseks, kliimamuutuste leevendamiseks kui ka nendega kohanemiseks. Geneetilise ressursi kättesaadavaks tegemine teadus- ja arendustegevuseks ja õppetööks edendab keskkonnaharidust, -teadlikkust ja ka ruumiinfo tagamist.

- [Sordiaretusprogramm 2020–2030](#)

Sordiaretusprogrammiga tagatakse põllu- ja aiakultuuride sortide ning taimse paljundusmaterjali mitmekesine, kvaliteetne ja kohalikesse oludesse sobiv valik. Ühtlasi aitab see kohaneda kliimamuutustega, sealhulgas uute Eestisse jõudvate kahjuritega. Eesmärk on ka põllumajanduse negatiivse keskkonnamõju vähendamine (nt mahetootmiseks sobivate sortide abil või sordipõhise agrotehnika väljatöötamisega). Sordiaretusega seotud (populaar)teaduslike publikatsioonide kasvu eesmärgil on otsene seos on ka keskkonnaharidusega ja -teadlikkusega.

- [Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi \(EMKF\) rakenduskava 2014–2020](#) ja sellega seotud [Eesti vesiviljeluse mitmeaastane riiklik tegevuskava 2014–2020](#) (kehtivad kuni 2023. aastani, kuni tuleb [Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi \(EMKVF\) 2021–2027 rakenduskava](#))

Rakenduskava eesmärgid on (i) arendada kalanduseks, vesiviljeluseks ja kala töötlemiseks soodsat, jätkusuutlikku ja kasumlikku keskkonda; (ii) parandada ranna- ja sisevete kalanduse majanduslikku elujõulisust; (iii) tagada ressursside optimaalne kasutus; (iv) suurendada järelevalve efektiivsust; (v) edendada koostööd teadus- ja arendusasutuste, haridusasutuste ja kalandussektori vahel. Dokumendid on seotud KEVADega peamiselt veevaldkonna ja keskkonnahariduse tegevussuundade kaudu.

5.6 Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium

- [Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 \(REKK2030\)](#)

Seos KEVADega on otsene. Kava riiklikud eesmärgid on vähendada CO₂-heidet, suurendada energiatõhusust ja -julgeolekut, tõhustada energia siseturgu ning edendada teadusuuringuid, innovatsiooni ja konkurentsivõimet nendes valdkondades. *Kuna eelnevalt nimetatud kava on koonddokument, mille eesmärgid ja meetmed tulenevad valdkondlikes arengudokumentides ja poliitika põhialustes sätestatust, pole siinkohal tarvidust sisust täpsemat ülevaadet anda (ja seda korrata).*

- [Energiamajanduse arengukava aastani 2030 \(ENMAK pikendamisel aastani 2035\)](#)

Arengukava on tihedalt seotud KEVADega eelkõige kliimapoliitika ja ringmajanduse valdkondade kaudu. Meetmed on suunatud nii energiatõhususe kui ka ressursitõhususe saavutamisele eesmärgiga vähendada muuhulgas ka süsinikuheidet ja jäätmeteket. Hinnatud on Eesti energiaressursse (sh metsa ja põlevkivi energeetilist potentsiaali). Koostatud on võrdlus eri kütuste ja kütusevabade (päike, tuul, hüdroenergia) energiatootmise tehnoloogiate keskkonnamõju (sh mõju ökosüsteemide kvaliteedi) kohta. Eesmärk on tarbida energia lõpptarbimisest vähemalt 50% ulatuses taastuvenergiat. Erinevate meetmete kavandamisel on arvestatud ka Natura mõju hindamise tulemustega. Arengukava eesmärk on ühtlasi ka edendada teadus- ja arendustegevust energeetikavaldkonnas, mis võimaldaks energiamajanduse eesmarke efektiivsemalt saavutada, olles seeläbi kaudselt seotud nii KEVADe keskkonnahariduse kui ka keskkonnainfo tegevussuunaga.

- [Ehituse programm aastateks 2021–2024](#) (lisaks ka „[Ehituse pikk vaade 2035](#)” ja „[Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia](#)”)

Eesti ehitussektoril on oluline roll meie kliimapoliitiliste eesmärkide täitmisel, kuna 50% kogu tarbitud energiast tarbitakse just hoonetes. Programmi jätkusuutliku ehituse ja planeerimise meetme eesmärk on muuhulgas tagada ehitiste võimalikult keskkonnasäästlikud ja energiatõhusad lahendused. Sealjuures edendatakse ehitatud

keskkonna jätkusuutlikku arengut; arendatakse ka e-ehituse platvormi ja ehitisregistrit; korraldatakse ehitistega seotud teabe töötlemist ning riiklikku järelevalvet. Seetõttu on programm lähedalt seotud KEVADe kliimapoliitika ja ringmajanduse valdkonnaga, kuid ka maapõueressursside kasutamise ja metsanduse tegevussuunaga. Ehitiste energiatõhususe poliitika kujundamisel ollakse avatud ka tehnoloogilisele innovatsioonile ja tagatakse oskusteave ehitiste keskkonnasäästlikkusest nii erialasel kui ka avalikul tasandil. Seetõttu seostub programm ka KEVADe keskkonnahariduse ja keskkonnateadlikkuse kujundamise tegevussuunaga.

- [Küberturvalisuse strateegia 2019–2022](#)

Strateegia üheks prioriteediks on tagada küberturvalisus (sh andmekogude ja infosüsteemide kaitse) ja sellealase teadlikkuse suurendamine nii riigi- kui ka erasektoris, mis seostub mõneti KEVADe keskkonnainfo tagamise tegevussuunaga.

- [Tööstuspoliitika roheline raamat](#)

Tööstuspoliitikas soovitakse investeringutega tootmisesse toetada ressursi kestlikku kasutamist (sh ringmajandust). Plaanis on luua paremad teadmised (nt tehnoloogiaalased ja keskkonnamõju uuringud) Eesti loodusvarade kestlikuks kasutamiseks. See on aluseks loodusvarade majandamisele ja seostub otseselt KEVADEga. Suund on ekspordi osakaalu suurendamisel, millel on eeldatavalt seos kliimapoliitikaga (kasvuhoonegaaside heide) ja elurikkusega (transporditaristu arendamine). Keskkonnatasul ja -lubadel on selgelt seos ressursimahuka tööstuse konkurentsivõime küsimustega, kuid ka üleüldise tööstussektori kasvuvõimekusega.

- [Digiühiskonna arengukava 2030](#)

Seos KEVADEga on otsene. Digiriigi arendamisel valitakse võimalusel kõige kliima- ja keskkonnasäästlikumad lahendused. Need võimaldavad vähendada üleliigset loodusressursikulu (asendatakse paber kandjal infovahetuse või füüsiliselt kohalesõitmise vajadus, kasutatakse päikeseenergia töötavaid servereid). Digilahendused tõhustavad ka keskkonnaseiret. Lisaks võimaldavad need luua kiiremat analüüsivõimet ekstreemsete ilmastikuoludega toimetulekuks ja nendele reageerimist. Suurendatud infosüsteemide kaitse on oluline keskkonnainfo tagamisel.

- [Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035](#)

Arengukava üks eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet. Seetõttu on põhifookus on kestliku transpordi arendamise poliitikal (transpordivahendite ja -süsteemi keskkonnajalajälje vähendamine). Arengukavaga kasvatatakse transpordi keskkonnahoidlikkust. Samuti edendatakse alternatiivkütuste tarbimist. Maanteetranspordi keskkonnajalajälje kahandamiseks kehtestatakse teekasutustasud saastennormide, kasvuhoonegaaside heitkoguse ja taristu koormuse alusel. Lähtutakse põhimõttest „kasutaja maksab“ ning koostöös Rahandusministeeriumiga kaalutakse kütuste maksustamist nende kasvuhoonegaaside eriheitmete ja energiasisalduse alusel.

Peetakse oluliseks arvestada ringmajanduse põhimõtetega ja tõhustada loodusvarade kasutust transporditaristu disainimisel. Lisaks toetatakse energiasäästu ja keskkonnanahoidu soodustavate tehnoloogiate (nt vesinikenergia, uudsete energiasalvestite) arendamist. Seega on otsene seos KEVADega, eriti kliimapolitiika valdkonnaga, kuid ka ringmajanduse ja keskkonnatasude teemaga.

- [Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035](#) (TAIE on koostatud ja vastutada võrdsetel alustel peamiselt koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga; vt ptk 5.1)
- [Turismistrateegia 2022–2025](#) (eelnõu)

Strateegia visiooniks on kindlustada Eesti turismisektori elujõulisus ja kohanemisvõime 2025. aastaks. Selleks on kolm eesmärki: (i) tagada Eesti kui turismisihtkoha kestlikkus; (ii) ületada Eesti külastatavuse ja turismiteenuste ekspordi kriisieelne tase; (iii) ühendada Eesti peamiste sihtturgudena. Sellega soovitakse saavutada turismi rohepööre ja selle tagajärjel kestlik loodusturism. KEVADega on seos otsene looduskeskkonna toimimise tagamise ja looduskeskkonna ressursside kui turismitoodete kasutamise kaudu.

5.7 Rahandusministeerium

- [Euroopa territoriaalse koostöö programmid \(Interegg\)](#)

Kõik need rahvusvahelisel tasandil kokkulepitud strateegiad on seotud KEVADega ja toetavad keskkonnalaseid tegevusi (nii teadlikkuse suurendamist, rakendusuringuid kui ka investeeringuid). Näiteks Interegg Euroopa programmis on suund jätkusuutlikule majanduskasvule, kus ressursikasutus on efektiivne ja väiksema ökoloogilise jalajäljega. Nähakse vajadust tegeleda kliimaprobleemidega juba poliitikatasandil. Peetakse oluliseks läheneda sellistele probleemidele arvestades eri piirkondade eripärasid. Ka peaksid Euroopa Liidu liikmesriigid investeerima taastuvenergia (eelkõige tuule, laine- ja päikeseenergia ning biomassi) arengusse ja soodustama selle kasutuselevõttu. Lisaks tuuakse välja ökosüsteemide (sh elurikkuse, veestiku ja mullastiku) kaitse olulisus.

Sarnaselt on ka Interegg Läänemere piirkonna programmis peamine eesmärk tugevdada integreeritud arengut ja koostööd innovatiivsema ja jätkusuutlikuma Läänemere piirkonna tagamiseks. Üheks prioriteediks on efektiivne loodusressursside majandamine. See hõlmab endas Läänemere heidetava saaste – eelkõige eutrofeerumist põhjustavate toitainete, kuid ka toksiliste ühendite – vähendamist, jätkusuutlikku meresaaduste majandamist ja roheenergia kasutusele võttu. Toetatakse tehnoloogilisi arendusi energiatootmises ja selle jagamises riikide vahel, samuti uudseid meresaaduste majandusvõimalusi (nt karploomade ja vetikate kasvatus). Olulisena nähakse ka transpordivaldkonna efektiivistamist ja selle kaudu ökoloogilise jalajälje vähendamist.

- [Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027](#) (eelnõu; hetkel kehtib versioon [perioodiks 2014–2020](#))

Rakenduskava aluseks on Euroopa Komisjoni antud riigipõhised soovitusel ning „Eesti 2035“ määratud arenguvajadused ja sihid. Rakenduskava seostub KEVADe tegevussuundadega läbivalt erinevate eesmärkide kaudu (eelkõige Roheline Eesti, Ühendatum Eesti ja Õiglane üleminek – suund on keskkonnasäästlikkusele ja rohepöördele). Nutikama Eesti eesmärk seostub otseselt KEVADe peamiselt keskkonnahariduse ja -teadlikkuse kaudu, kuid ka ettevõtluse arengu kaudu näiteks kliimavaldkonnaga või ringmajanduse tegevussuunaga. Ka Sotsiaalsema Eesti eesmärk on seotud nii keskkonnahariduse kui ka kaudsemalt tervishoiu (nt mittesaastava ja tervist kahjustava elukeskkonna olulisus) kaudu. Inimestele lähedasema Eesti eesmärk on selgelt linnapiirkondades elurikkuse suurendamise kaudu KEVADe elurikkuse valdkonnaga otseselt seotud.

- [Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“](#)

Eesmärk on otstarbeka ruumikasutuse saavutamine Eesti kui terviku mastabis. Visiooniks on inimsõbraliku ja majanduslikult konkurentsivõimelise hajaasustuse tagamine, milleks on vajalik eeskätt looduslähedane keskkond ja sidus asulate võrgustik. Leitakse, et ökoloogiliselt puhas põllumajandus ja metsandus pakuvad traditsioonilisi töökohti ja kindlustavad koos kultuuri- ja loodusturismiga Eesti kultuurmaastike ja rohevõrgustike säilimise ning ressursside jätkusuutliku kasutamise. Samuti nähakse potentsiaali merealade kasutuses. Energeetikavaldkonnas peetakse oluliseks vältida soovimatut mõju kliimale ning saavutada taastuenergia suurem osakaal energiavarustuses. 2020. aastal tutvustati valitsusele kehtiva üleriigilise planeeringu [ülevaadet](#), millele tuginedes asutakse eeldatavasti 2022. aastal uuendama planeeringu „Eesti 2030+“ tegevuskava. Sellest hoolimata on üleriigilisel planeeringul otsene puutumus suurema osa KEVADES käsitletavate temadega.

- [Regionaalpoliitika programm](#)

Riigivalitsemise tulemusvaldkonna regionaalpoliitika programmil on kokkupuude eelkõige KEVADe ruumiandmete ja keskkonnakorralduse tegevussuundadega. Eesmärk on kujundada regionaalpoliitikat viisil, mis võimaldaks inimestele igas toimepiirkonnas kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja meeldiva elukeskkonna. Soovitakse võimendada majanduskasvu ka Eesti suurlinnade välistes piirkondades ja suurendada inimeste tagasipöördumist maapiirkondadesse. Tahetakse soodustada linnapiirkondade jätkusuutlikku arengut.

- [Territorial Agenda 2030](#) (*Euroopa territoriaalne tegevuskava 2030*) ja [Urban Agenda for the EU](#) (*Euroopa linnaarengu tegevuskava*)

KEVAD seostub mitmeti Euroopa territoriaalse ja linnaarengu kesksete arengudokumentide prioriteetide ja sisufookustega. Sealhulgas mõlema tegevuskava raames elluviidavate üle-euroopaliste koostöötegevustega, nagu: (i) kliimamuutustega kohandamine ja vastupanuvõime parandamine maastikukujundamisega (TA2030); (ii) linnapiirkondade kestlik maakasutus (UAEU); (iii) linnade energiaüleminek (UAEU); (iv)

kliimamuutustega kohandamine (UAEU); (v) ringmajanduse arendamine (UAEU); (vi) linnaline mobiilsus (UAEU); (vii) õhukvaliteet (UAEU). Mõlema strateegiadokumendi üks oluline eesmärk on ühtlasi tugevdada valdkonnapoliitikate (sh keskkonnapoliitika) territoriaalset ja linnaarengu mõõdet nii Euroopa Liidu kui ka riiklikul tasandil.

- [Regionaalse arengu tegevuskava](#)

Tegevuskava eesmärk on suurendada valdkonnapoliitikate rolli riigi regionaalarengu eesmärkide elluviimisel ning kavandada täpsem valitsemisaladeülene tegevusplaan strateegia „Eesti 2035“ regionaalarengut puudutavate arengusihptide suunas liikumiseks. Seejuures täpsustades valdkonnapoliitikate arengudokumentide (arengukavad, programmid) tegevuste sisu regionaalarengusse panustamisel ja riigi regionaalse arengu peamiste juurprobleemide leevendamisel. Eraldi fookuseks on erinevuste vähendamine piirkondade vahel inimeste igapäevastes elutingimustes, mille puhul on valdkondlik seotus KEVADes eeldatavalt kavandatavate sekkumistega kõige otsesem.

- [Eesti mereala planeering](#) (lisaks ka „[Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering](#)“ ja „[Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering](#)“)

Mereala planeeringuga luuakse pikaajalised merekasutuse alused, arvestades hea keskkonnaseisundiga merekeskkonna saavutamise vajadust. Hinnatakse merealal toimivate ja kavandavate tegevuste koosmõju ja tegevustega kaasnevaid keskkonnamõjusid lisaks majanduslikele, sotsiaalsetele ja kultuurilistele aspektidele. Mereala planeering omab otsest puutumust mitme KEVADes käsitletava teemaga, eelkõige elurikkusega ja veevaldkonnaga.

- [Jätkusuutliku majanduskasvu rahastamise tegevuskava](#)

[Pariisi kliimakokkuleppe](#) ja ÜRO „[Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030](#)“ eesmärkidele tuginev jätkusuutliku majanduskasvu rahastamise tegevuskava (avaldatud märts 2018) on osa laiemast eesmärgist siduda finantssektor Euroopa ja maailmamajanduse konkreetsete vajadustega, et sellest oleks kasu nii meie ühiskonnale kui ka kogu planeedile. Tegevuskava eesmärk on tagada kestlik ja kaasav majanduskasv, suunates kapitalivood ümber jätkusuutlikesse investeringutesse. Lisaks on eesmärk hallata kliimamuutustest, loodusvarade vähenemisest, keskkonna halvenemisest ja sotsiaalsetest probleemidest tulenevaid finantsriske. Samuti peetakse vajalikuks edendada finants- ja majandustegevuses läbipaistvust ja pikale perspektiivile keskendumist.

- [Kestlikule majandusele ülemineku rahastamise strateegia](#)

Strateegia (avaldatud juuli 2021) põhieesmärk on tagada finantsüsteemi toetus täielikult kestlikule majandusele üleminekul. Strateegia lähtub jätkusuutliku majanduskasvu rahastamise tegevuskavast, mille alusel nähakse ette lisameetmeid neljas valdkonnas: (i) kestlikkusele ülemineku rahastamine – eesmärgiks saavutada kliima jt keskkonnaeesmärgid; (ii) kaasavus – antakse rahastusvõimalused muuhulgas

ka väikeettevõtetele; (iii) finantssektori vastupanuvõime ja panus – saavutamaks roheline kokkuleppe eesmärgid ja vähendamaks rohepesu; (iv) üleilmsed ambitsioonid – edendamaks rahvusvahelist konsensust kestliku rahanduse tegevuskava puhul. Strateegias pannakse alused ressurssidele, mida on võimalik kasutada KEVADe eesmärkide elluviimiseks.

5.8 Siseministerium

- [Siseturvalisuse arengukava 2020–2030](#) ja sellega seostuv programm „Siseturvalisus 2022–2025“ (eelnõu)

Arengukavas on arvestatud vajadusega kohaneda kliimamuutuste mõjuga eelkõige sellistes valdkondades nagu pääste ja kriisireguleerimine ning hädaolukordadeks valmisolek. Kuna kliimamuutuste tõttu sageneb äärmuslike ilmastikunähtuste esinemise risk, tuleb siseturvalisuse arengukava rakendamisel suurendada päästesuutlikkust. Samuti tuleb tagada valmidus likvideerida metsatulekahjude, üleujutuste, tormide ja muude sündmuste tagajärjed. Lisaks mõjutavad kliimamuutused ekstreemsete ilmastikuolude tihenemist. Need võivad kaasa tuua katastroofe ja laialdasi kriise. Seetõttu seatakse nimetatud arengukavaga olulised tegevussuunad kriisideks valmistumise valdkonnas, mis on elanikele ja riigile senisest üha olulisem. Siseturvalisuse arengukaval on seega otsene seos KEVADe kliimavaldkonnaga ja keskkonnateadlikkuse tegevussuunaga.

5.9 Sotsiaalministerium

- [Heaolu arengukava 2016–2023](#)

Ühiskonna heaolu jätkusuutlikkust mõjutab loodusressursside tagatus. Sel põhjusel väärtustatakse ressursside eesmärgipõhist ja tõhusat kasutust, mis seostub KEVADEga paljudes tegevussuundades. Arengukavast tulenevalt arvestatakse asutuste ehitamisel energiasäästlikkuse põhimõtete ja vähendatakse seeläbi negatiivset mõju kliimale. Üheks aluspõhimõtteks on poliitikaotsuste tõenduspõhisus, mis on vähesel määral seotud KEVADE keskkonnahariduse tegevussuunaga.

- [Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 \(RTA\)](#)

Soovitakse saavutada Eesti elanike tervist toetavat elukeskkonda ning teadlikkust võimalikest keskkonnast tulenevatest terviseriskidest ja nende vähendamise viisidest. Selle eelduseks on elanikkonna teadlikkus näiteks ravimite ja kemikaalide kasutamisel ning jäätmete käitlemisel. Soovitakse vähendada veega, õhuga ja kiirgusega seotud terviseriske, millel on otsene seos KEVADEga (sh ka keskkonnateadlikkuse tegevussuunaga). Arvestatakse infotehnoloogiliste ja elektrooniliste lahenduste arendamisel viisidega, mis aitavad vähendada paberil põhinevat asjaajamist ja seeläbi

vähendada keskkonnajalajälge. Samuti arvestatakse tervishoiutaristu arendamisel energiasäästlikkuse põhimõtetega.

5.10 Välisministeerium

- [Eesti välispoliitika arengukava 2030](#) ja sellega seostuvad [Välispoliitika programm 2021–2024](#) ning [Arengukoostöö ja humanitaarbi programm 2021–2024](#)

Välispoliitika arengukava seab alused Eesti toimimisest maailmatasandil. Muuhulgas lähtutakse välispoliitikas kliimapolitiika eesmärkidest. Keskkonna- ja kliimaprobleemidest tulenevad ohud seavad nii Euroopa kui ka Eesti julgeoleku kahtluse alla (nt ebaseadusliku rände jm konfliktide või hädaolukordade tagajärjel). Seetõttu on keskkonnavaldkonna jätkusuutlikkus selgelt tarvilik välispoliitika eesmärkide saavutamiseks. Kõige lähemalt on KEVAD seotud välismajanduspoliitika tugevdamise eesmärgiga. Olulisena nähakse Eesti ekspordi (jm majandusharude) suurendamist, mille seos keskkonnaga on eelkõige transpordivaldkonna kaudu. Sellega on seotud ka turismi edendamine.

- [Eesti kliimadiplomaatia alused ja tegevuskava](#) (puudub kättesaadav eelnõu; eeldatav kehtestamise aeg oli november 2021)

Tegevuskava keskmes on energiapoliitika ja sealne rohepööre. Plaanitakse üle minna taastuenergeetikale. Soovitakse täita eeldused, et Eesti saaks liituda Arktika Nõukoguga.

6 Eeldatavalt kaasnev oluline mõju

Eeldatavalt olulise keskkonna ja muude mõjude kaardistamiseks on kasutatud [mõjude määratlemise kontrollküsimustikku](#). Küsimustik on mõeldud õigusaktide ja arengukavade kehtestamisega kaasnevate mõjude hindamiseks ja käsitleb kõiki riigi valdkondasid. Kuna käesoleva mõju hindamise eesmärk on lisaks looduskeskkonnale avalduvatele mõjudele hinnata ka muude valdkondade mõjusid, sobib kõikehõlmav poliitikavalikute mõjude hindamise meetodika kontrollküsimustik ka antud juhul.³

Vastavalt meetodikale on valdkonnad jaotatud järgmistesse rühmadesse:

1. Keskkonnamõjud
2. Mõju majandusele
3. Mõju regionaalarengule
4. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele
5. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele
6. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud.

Loetelu katab muuhulgas [KeHJS](#) § 36 lõike 2 punktis 4 nimetatud valdkonnad: mõju inimese tervisele ja võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale.

Kontrollküsimustik on esitatud mõjude hindamise programmi **lisa 2 „KEVAD 2030 mõjude määratlemise kontrollküsimustik“**. Mõjude hindamise programmi etapis on antud hinnang, kas KEVADel võib eeldatavalt olla oluline puutumus küsimusega ehk kas mõju võib eeldatavalt olla oluline.

Samas tuleb välja tuua, et käesoleva programmi koostamise hetkel on KEVADE sisu koostamine alles algusjärgus – teada on küll KEVADE üldine eesmärk (luua keskkonnavaldkonna strateegiline katusdokument) ja peamised alamvaldkonnad, aga alles väljatöötamisel on näiteks KEVADE lõplik struktuur, visiooni ja alameesmärkide sõnastus ning tegevused. Seega on hetkel programmi lisa 2 antud hinnangud kindlasti eelduslikud ning neid ei saa pidada lõplikuks. **Mõjude hindamise aruande etapis tuleb kõik hinnangud (kontrollküsimustik) uuesti üle hinnata KEVADE valmiva sisu alusel.**

Lisaks mõjude hindamise küsimustikule on mõjude hindamise aruande etapis asjakohane üle vaadata ka käesoleva programmi menetlemisel esitatud ettepanekud ja vastused nendele (vt **lisa**

---

³ Programmi kohta asjaomastelt asutustelt seisukohtade küsimise käigus esitati mõnel korral ettepanekuid kontrollküsimustikku täiendada. Programmi koostamisel jäädi seisukohale, et küsimustik pärineb Riigikantselei koostatud mõjude hindamise meetodikast (mis katab kogu asjakohaste mõjude hindamise spektri) ning ühe mõjude hindamise raames seda meetodikat muuta ei ole otstarbekas ega vajalik (olukorras, kus tõstatatud teema on küsimustikus kaetud). Ettepanekutele antud vastustes täpsustati, milliste kontrollküsimustiku küsimustega tõstatatud teemad kaetud on. Ning käesolevasse peatükki lisati tingimus, et mõjude hindamise etapis on asjakohane üle vaadata ka käesoleva programmi menetlemisel esitatud ettepanekud ja vastused nendele, et menetlusosaliste tõstatatud potentsiaalselt olulised mõjud ei jääks hindamisel tähelepanuta.

4 „KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi kohta esitatud asjaomaste asutuste seisukohad ja vastused neile“), et menetlusosaliste tõstatatud potentsiaalselt olulised mõjud ei jääks hindamisel tähelepanuta.

7 Hindamisel kasutatav metoodika

KEVADe tasemega strateegilise planeerimisdokumendi mõjude hindamise eesmärk on eelkõige tagada planeerimisdokumendi vastavus teiste sama ja kõrgema taseme dokumentidele. Seega on peamiseks hindamisküsimuseks see, kas KEVADEga kavandatav aitab erinevate asjakohaste strateegiliste eesmärkide saavutamisele kaasa või töötab sellele vastu. Olulisemad ja KEVADe kontekstis asjakohasemad keskkonnavaldkonna strateegilised dokumendid on välja toodud käesoleva programmi peatükis 2, teiste valdkondade strateegilised dokumendid peatükis 5.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 5 lõikele 1 tuleb strateegiliste arengukavade ettevalmistamisel hinnata nende mõjusid. Mõjude hindamine on lahutamatu ja oluline osa poliitikalavalkute kujundamise (arengukava koostamise) protsessis. Selleks on KEVADe koostamise juurde loodud ja töösse kaasatud ka valdkondlikud töörühmad. Käesoleva mõjude hindamise eksperdirühm toimib seejuures KEVADe koostamise töögrupi kõrval täiendava konsultatsioonimeeskonnana, kes juhib tähelepanu riskikohtadele (võimalik vastuolu teiste strateegiate eesmärkidega) ja teeb vajaduse korral ettepanekuid KEVADe tõhustamiseks. Teiste strateegiliste eesmärkidega vastuolude lahendamine (või nende lahendamata jätmine) on strateegilise planeerimisdokumendi koostaja ülesanne. Vastuolude säilimisel tuuakse sellekohane info mõju hindamise aruandes.

KEVAD tegeleb otseselt küll keskkonnavaldkonnaga (sh annab suunised muudele keskkonnavaldkonna arengudokumentidele), aga samas tuleb ka tähele panna, et KEVADES planeeritav mõjutab erineval määral ka teisi tulemusvaldkondi ning teised tulemusvaldkonnad peavad panustama riigina ühiselt seatud keskkonnaeesmärkide ja võetud kohustuste täitmisesse. Arengukava on tihedamalt seotud tulemusvaldkondadega „Energeetika“, „Transport“, „Tervis“, „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“, „Siseturvalisus“, „Välispoliitika“, „Tõhus riik“ ja „Infoühiskond“. KEVADE koostamise eesmärk on seejuures kokku leppida areng, muutused ja reformid, mis on vaja lähiaastatel ellu viia, ning ootused teistele tulemusvaldkondadele. Mõju hindamise eksperdirühma roll on seejuures puutepunktid teiste valdkondadega välja tuua ning kirjeldada võimalikku mõju (et KEVADE koostamisel oleks võimalik sellega arvestada). Seejuures tuleb vajaduse korral arvestada ka seoseid keskkonnavalaste, sotsiaalsete ja majanduslike aspektide vahel ning erinevate strateegiliste dokumentide koosmõju.

KEVADe eesmärkide seadmisel mõju hindamise eksperdirühm otseselt ei sekku. Asjakohasel juhul võib eksperdirühm teha ettepanekuid KEVADEle eesmärkideni jõudmise lahenduste leidmiseks ning täpsustamiseks KEVADE eesmärkide põhjal. Selliste ettepanekute tegemine ei ole eksperdirühma põhiülesanne, kuid on asjakohane juhul, kui hindamise käigus tuvastatakse, et oma erialateadmiste põhjal nähakse potentsiaalseid paranduskohti. Seda näiteks juhul, kui KEVADES ettenähtud tegevused eeldatavalt ei aita lahendada teadaolevat olemasolevat probleemi või liikuda KEVADE eesmärkide suunas.

Nagu ka eelnevas peatükis kirjeldatud eeldatavate mõjude puhul ei ole käesoleva programmi koostamise hetkel võimalik lõplikult ja detailselt ette kirjutada mõjude hindamise meetodikaid (eri teemade lõikes), kuna teada ei ole veel KEVADe enda sisu, detailsus jne. Käesolevas programmis on kirjeldatud hindamisel kasutatavat hindamismetoodikat sellisel määral ja detailsuses, nagu see on hetkel teadaoleva info pealt võimalik ja otstarbekas.

Mõjude hindamise aruande täpsusaste on võrdne KEVADe täpsusastmega. Nii ei saa KEVADe tegevuste üldiseks jäämisel ka mõjude hindamisel välja tuua konkreetseid otseseid mõjusid, vaid viidata eelkõige eeldatavatele suundumustele. Seejuures on asjakohane mõju hindamise käigus vajaduse korral välja tuua ka määramatus – kui mõju hindamise käigus tuvastatakse, et KEVAD jääb arengute suunamisel liiga üldiseks (et arengut realselt soodsas suunas juhtida), on asjakohane see mõju hindamise käigus riskina välja tuua. Samuti on asjakohane riskina välja tuua, kui mõju hindamise käigus tuvastatakse sisemine vastuolu erinevate KEVADE tegevuste vahel.

Eesmärkide ja tegevuste puhul, kus KEVAD esitab suunad kvalitatiivselt (nt suureneb, väheneb), esitab ka mõjude hindamise aruanne mõju prognoosi kvalitatiivselt. Kvantitatiivsete näitajate puhul prognoositakse võimaluse korral mõju samal kvantitatiivsel tasemel. Eeldatavalt on hindamisel kasutatavaks peamiseks meetodikaks siiski kvalitatiivne eksperthinnang.

Arvestades KEVADe ja mõjude hindamise strateegilist tasandit, ei ole täiendavate eriuuringute vajadust mõjude hindamise käigus programmi koostamise ajal vajalikuks peetud ega käesoleva strateegilise hindamise käigus planeeritud. Vajaduse korral võib täiendavaid eriuuringuid arengute suunamiseks soovitada mõjude hindamise tulemusena.

KEVADe rakendamisega kaasnevate mõjude hindamine rahvusvahelisele Natura 2000 kaitsealade võrgustikule viiakse läbi vastavalt vajadusele loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 ning [KeHJSe](#) § 45 alusel. Natura hindamisel tuginetakse Euroopa Komisjoni juhendile „[Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Meetodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta.](#)” ja juhendile "[Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis](#)".

Natura hindamine viiakse läbi vajalikus ulatuses (eelhindamine, asjakohane hindamine jne) KSH aruande koostamise etapis. Natura eelhindamisel tehakse kindlaks, millised KEVADES kavandatud tegevused võivad avaldada tõenäoliselt ebasoodsat mõju ja mis vajavad seega edasist tähelepanu Natura asjakohase hindamise etapis. Kui Natura eelhindamise tulemusena selgub, et arengukava elluviimise mõju Natura 2000 võrgustikule ei ole välistatud, tuleb KSH käigus jätkata Natura asjakohase hindamise etapiga. Sealjuures on oluline välja tuua, et Natura asjakohase hindamise läbiviimisel lähtutakse eespool viidatud juhendites toodud põhimõttest, et hindamise täpsusaste ja ulatus peavad olema proportsionaalsed strateegilise planeerimisdokumendi sisuga. Mõju Natura aladele hinnatakse strateegilisel tasandil – hindamise eesmärk on jõuda veendumusele, kas KEVAD võib olla vastuolus loodusdirektiivi ([92/43/EMÜ](#)) ja linnudirektiivi ([2009/147/EÜ](#)) eesmärkidega.

Vastavalt [KeHJSele](#) peab KSH aruanne sisaldama ka ülevaadet alternatiivsete arengustsenaariumite käsitlesest strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ning alternatiivide võrdlust. Seda on võimalik teha ainult juhul, kui alternatiivseid arengustsenaariumeid käsitletakse ka hinnatava arengudokumendi koostamisel (st KSH saab teha küll ettepanekuid, aga ei saa ise tekitada stsenaariumeid, mida arengukava koostamisel reaalselt ei käsitleta). Käesoleva programmi koostamise hetkel ei ole teada, et KEVADe koostamiseks planeeritakse erinevaid terviklikke (kogu valdkonda hõlmavaid) arengustsenaariumeid (pigem ei peeta seda tõenäoliselt vajalikuks). Aga juhul, kui KEVADe töö käigus tekivad tegevussuundade sees alternatiivsed stsenaariumid, tuleb neid ka mõjude hindamise käigus hinnata ja võrrelda.

8 Isikud ja asutused, keda kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle dokumendi vastu

8.1 Asjaomased asutused

Vastavalt [KeHJS](#) §-le 36¹ peab strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja küsima programmi sisu kohta seisukohta kõikidelt asjaomastelt asutustelt. Lähtuvalt KEVAD 2030 kõrgetasemelise strateegilise planeerimisdokumendi olemusest on asjaomasteks asutusteks ministeeriumid. Strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja palub ministeeriumitel oma seisukoha kujundamiseks kaasata vastavalt vajadusele oma valitsemisalas tegutsevad asutused ning esitada KSH programmile ühtne seisukoht.

- Haridus- ja teadusministeerium
- Justiitsministeerium
- Kaitseministeerium
- Kultuuriministeerium
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
- Maaeluministeerium
- Rahandusministeerium
- Siseministeerium
- Sotsiaalministeerium
- Välisministeerium

8.2 Muud huvitatud osapooled

Vastavalt [KeHJS](#) §-le 37 ja § 36 lõike 2 punktile 6 teavitab strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja KSH programmi avalikust väljapanekust ja avaliku arutelu toimumisest muuhulgas isikuid ja asutusi, keda KEVADe alusel kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle strateegilise planeerimisdokumendi vastu. Huvitatud osapoolte nimekiri on programmi **lisas 3 „KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi avalikule väljapanekule kaasatavad isikud ja asutused“**.

9 Mõju hindamise ja selle tulemuste avalikustamise ajakava

Alljärgnevas tabelis on esitatud KEVADe ja mõjuhindamise protsessi ühine ajakava.

(Tegevuste korral, mis on veel toimumata, on tegemist eeldatava ajakavaga, mis võib protsessi käigus vajaduse korral täpsustuda.)

Tabel 2. KEVADe ja mõjuhindamise protsessi ühine ajakava

Aeg	KEVADe tegevused	Mõju hindamise tegevused
Märts 2021	KEVADe algatamine – 11. märts 2021.	KSH algatamine – 25. märts 2021.
Juuli-august 2021	KEVADe üldstruktuuri loomine ja meetodika täiendamine.	Mõjude hindamise programmi eksperdirühma leidmine.
September 2021	Töörühmade moodustamine; Hetkeolukorra kirjeldamisega alustamine.	Mõjude hindamise programmi koostamine.
Oktoober-november 2021	Juhtrühma avakohtumine; Hetkeolukorra kirjeldamine.	Strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja kontrollib 14 päeva jooksul KSH programmi saamisest arvates programmi vastavust KeHJS § 36 lõikes 2 sätestatud nõuetele (KeHJS § 36 ¹ (2)).
Detsember 2021	Juhtrühma kohtumine (valideeritakse töörühmade koostatud hetkeolukorra analüüs).	Asjaomastelt asutustelt seisukoha andmine programmi kohta (KeHJS § 36 ¹).
Jaanuar-veebruar 2022	KEVADe visiooni ja üldeesmärgi esmane sõnastamine.	Programmi täiendamine saadud seisukohtade põhjal.
Märts 2022	Alameesmärkide sõnastamine.	Programmi avalikustamine (KeHJS § 37)
Aprill 2022	Tegevuste kirjeldamine eesmärkide saavutamiseks.	Programmi täiendamine avalikustamise käigus saadud ettepanekute põhjal; Mõjude hindamise eksperdirühma hanke korraldamine.
Mai 2022		Programmi KeHJS nõuetele vastavuse kontroll ja nõuetele vastavaks tunnistamine (KeHJS § 39). Mõjude hindamise eksperdirühma hanke läbiviimine.

Juuni 2022		
Juuli 2022	Arengukava eelnõu koostamine.	Mõjude hindamine ja mõjude hindamise aruande koostamine.
August 2022		
September 2022	Arengukava kooskõlastamine töörühmades; Arengukava kättesaadavaks tegemine juhtrühmale; Algab huvirühmades kooskõlastamine ja arengukava täiendamine.	
Oktoober 2022	Jätkub arengukava koostamine ja kooskõlastamine huvirühmades ning täiendamine.	
November 2022	Tagasiside koondamine ja arengukava täiendamine.	Strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja kontrollib 21 päeva jooksul aruande saamisest arvates aruande vastavust KeHJS §-s 40 sätestatud nõuetele ning aruande asjakohasust ja piisavust (KeHJS § 40 ¹ (2)).
Detsember 2022		Asjaomastele asutuste seisukoha andmine aruande kohta (KeHJS § 40 ¹).
Jaanuar 2023		Aruande täiendamine saadud seisukohtade põhjal; Avalikustamise korraldamine.
Veebruar 2023		Aruande avalik väljapanek ja avalik arutelu (KeHJS § 41).
Märts 2023		Avalikustamise tulemuste alusel täiendatud aruande esitamine strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldajale nõuetele vastavuse kontrollimiseks (KeHJS § 42 (1)); Aruande kooskõlastamine (KeHJS § 42 (2)-(5)).
Aprill 2023	Arengukava täiendamine ja esitamine Vabariigi Valitsusele.	Aruande nõuetele vastavaks tunnistamine, sellest teavitamine ja seiremeetmete määramine (KeHJS § 42 (6)-(10)).
2023. a teine pool	Arengukava kehtestamine ja sellest teavitamine (KeHJS § 42 (11); § 44)	

10 Strateegilise planeerimisdokumendi koostaja ja KSH eksperdirühm

10.1 Strateegilise planeerimisdokumendi koostaja

Keskkonnaministeerium

Paldiski maantee 96, Tallinn 13522

Üldtelefon: 626 2802

Faks: 626 2801

E-post: keskkonnaministeerium@envir.ee

Esindaja: Krista Tõnisson, 626 0727, krista.tonisson@envir.ee

Pressiesindaja: Agnes Aaslaid, 626 2910, agnes.aaslaid@envir.ee

10.2 Eksperdirühm

Käesoleva programmi koostanud eksperdirühm on esitatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 3. Programmi koostanud eksperdirühma koosseis

Ekspert	Roll (kaetav valdkond) programmi koostamisel
Jaak Järvekülg	KSH juhtekspert
Karl Kupits	Vastab samuti KeHJS § 34 lg 4 nõuetele, osaleb käesoleva programmi koostamisel toetava KSH eksperdina; lisaks: keskkonnaandmed, maapõueressursside kestliku uurimise ning kasutamise korraldamine, metsanduse korraldamine, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele
Maarja Kõrkjas	Metoodika väljatöötamises osalemine, hetkeolukordade kirjelduste ja strateegiliste dokumentide ülevaate koostamine ning ekspertide vahel infovahetuse korraldamine
Antti Roose	Kliimapoliitika, kiirgusohutus, välisõhu kaitse, metoodika väljatöötamises osalemine
Marko Kaasik	Ilmainfo, välisõhu kaitse, kliimapoliitika, merekeskkond, keskkonnakorraldus
Heikki Kalle	Elurikkus, looduse mitmekesisus
Juhan Ruut	Ringmajandus
Tuuli Vreimann	Ringmajandus, jäätmekäitluse korraldamine
Katri Järvekülg	Jäätmekäitlus
Kadri Normak	Mere- ja veekeskond
Krista Keedus	Keskkonnateadlikkus, sh keskkonnaharidus
Olavi Grünvald	Majandusvaldkond, sh infoühiskond, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste töökorraldus (sh tulud ja kulud)
Ann Ideon	Sotsiaalvaldkond, sh mõju regionaalarengule, demograafilised mõjud, elukeskkond, kultuurivaldkond
Krista Lahtvee	Keskkonnakorraldus, keskkonnaloal, sh tööstusheide ja keskkonnatasud

KSH juhtekspert Jaak Järvekülg kinnitab, et ta vastab [KeHJS](#) § 34 lõike 4 punktides 1–5 esitatud nõuetele, tunneb keskkonnamõju strateegilise hindamise põhimõtteid, protseduuri ja hindamisega seotud õigusakte ning on keskkonnamõju strateegilisel hindamisel erapooletu ja objektiivne.

Strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja viib mõjude hindamise läbi kahe hankega vastavalt programmi ja aruande koostamiseks. Seetõttu võib eksperdirühma koosseis aruande etapis muutuda. Kui eksperdirühma koosseis muutub, tuleb mõjude hindamise aruande koostamisse kaasata eksperdid, kelle pädevus kataks **minimaalselt vähemalt järgmised rollid/mõjuvaldkonnad**:

- ringmajanduse (sh jäätmete) valdkond;
- kliima valdkond;
- välisõhu valdkond;
- kiirgusohutuse valdkond;
- veekeskonna (sh merekeskkonna) valdkond;
- maapõueressursside uurimine ja kasutamine;
- elurikkuse (looduse mitmekesisuse) valdkond;
- keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnahariduse) valdkond;
- keskkonnaandmete valdkond;
- sotsiaal-kultuuriline valdkond;
- majandusvaldkond;
- metsanduse korraldamise valdkond;
- maatoimingute korraldamise valdkond;
- ilmainfo tagamise valdkond;
- ruumiloo valdkond (sh ruumilise planeerimise ekspert).

Piisavaks pädevuseks valdkonnas loetakse, kui ekspert omab vähemalt magistrikraadi või sellele vastavat kvalifikatsiooni erialale vastavas valdkonnas ja vähemalt 2-aastast töökogemust vastavas valdkonnas.

Lisaks tuleb tähele panna, et ekspertide meeskonnal peab olema ka piisav pädevus, et katta kõiki käesolevas programmis (kontrollküsimustikus lisas 2) loetletud mõjuvaldkondi ja teemasid⁴ piisavalt, et mõjuhinna anda. Vajaduse korral tuleb kaasata lisaks eksperte katmata teemade hindamiseks.

KSH juhtekspert peab vastama [KeHJS](#) § 34 lg 4 nõuetele.

---

⁴ Hindamist vajavate valdkondade-teemade loetelu: looduskeskkond; elukeskkond; leibkondade toimetulek ja majanduslikud otsused; ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus; halduskoormus; infoühiskonna areng; põllumajanduse areng; regionaalpoliitika üldised eesmärgid; piirkondade regionaalareng; kohaliku tasandi positsioon ja osalus poliitika-kujundamise protsessides; asutuste korraldus; avaliku sektori rahastamine, sh kulud ja tulud; sisejulgeolek ja võitlus kuritegevusega; üldine julgeolek; suhted välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega; tervishoiukorraldus ja inimeste tervis; tööturg; töösuhe; töötervishoid ja tööohutus; sugudevahelised suhted; riskirühma kuuluvate inimeste õigused; osalemine ühiskondlikus elus; haridussüsteem ja kultuur; rahvastiku areng.

11 Asjaomaste asutuste esitatud seisukohad

Vastavalt [KeHJS](#) § 36¹ lõikele 1 tuleb küsida enne keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalikustamist seisukohta programmi sisu kohta kõikidelt asjaomastelt asutustelt. Asjaomasteks asutusteks on kõik ministeeriumid (v.a Keskkonnaministeerium, kes on kõnealuse strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja; vt ptk 8.1). Tulenevalt [KeHJS](#) § 36¹ lõigetest 5–7 on saadud seisukohad ja vastused nendega arvestamise kohta esitatud **lisas 4 „KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi kohta esitatud asjaomaste asutuste seisukohad ja vastused neile“**.

12 Programmi avalikustamine

Vastavalt [KeHJS](#) § 37 viidi läbi keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalikustamine. Programmi avalik väljapanek toimus 11. – 24. märts 2022, avalik arutelu toimus 31. märts 2022. Programmi avalikustamisel programmi kohta saadud ettepanekud, vastuväited ja küsimused, vastused nendega arvestamise kohta ning programmi avaliku arutelu protokoll on esitatud **lisas 5 „KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi avalikustamisel esitatud ettepanekud ja vastused neile; programmi avaliku arutelu protokoll“**.

13 LISAD

Lisa 1. KEVAD 2030 koostamise ettepanek

Lisa 2. KEVAD 2030 mõjude määratlemise kontrollküsimustik

Lisa 3. KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi avalikule väljapanekule kaasatavad isikud ja asutused

Lisa 4. KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi kohta esitatud asjaomaste asutuste seisukohad ja vastused neile

Lisa 5. KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise programmi avalikustamisel esitatud ettepanekud ja vastused neile; programmi avaliku arutelu protokoll